

CİNSİYET EŞİTLİĞİ YOLUNDA YEREL POLİTİKALAR RAPORU

CİNSİYET EŞİTLİĞİ YOLUNDA YEREL POLİTİKALAR RAPORU

Yarın İçin Bugünden Kampanyası

Bu Kampanya, Ka-Der Ankara Őubesi Yerel Siyaset alıŐma Grubu tarafından yűrűtűlmektedir.

Adres: evre Sokak 29/2 ankaya Ankara
Telefon: (312) 467 88 16
Faks: (312) 427 39 79
E posta: kader_ankara@yahoo.com

KAGİDER (Kadın GiriŐimciler Derneği) Kadın Fonu desteği ile hazırlanmış ve yayınlanmıştır.
Sponsored by KAGİDER (Women Entrepreneurs Association)
Women's Fund.

1. Baskı Ankara, Haziran 2006
Kapak ve Sayfa Dűzeni: Tennur BaŐ
Baskı: Yalçın Matbaacılık Ltd. Őti.- Ankara
ISBN 975-6487-09-7

CİNSİYET EŞİTLİĞİ YOLUNDA YEREL POLİTİKALAR RAPORU

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
I. KISIM	9
1. YEREL TEMSİL VE CİNSİYET EŞİTLİĞİ	10
2. YEREL YÖNETİMLER	11
• YEREL YÖNETİMLERİN KADINLARIN YAŞAMINA ETKİLERİ	11
• KADINLARA YÖNELİK YEREL YÖNETİM HİZMETLERİNİN GEREKLİLİĞİ	12
3. KADER - YEREL SİYASET ÇALIŞMA GRUBU	13
• “YARIN İÇİN BUGÜNDEN” KAMPANYASI	14
4. SİYASİ PARTİLERİN POLİTİKALARI	17
5. YEREL KADIN ÖRGÜTLERİNİN DURUMU	21
• TÜRKİYEDEN CİNSİYET EŞİTLİĞİ MÜCADELESİ	21
• KADIN ÇALIŞMALAR ALANI	23
• YEREL VE MERKEZİ YÖNETİM İLİŞKİ	23
• YERELLİK ANLAYIŞI	24
6. YEREL YÖNETİMLERİN YENİDEN YAPILANMASI VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASINA YÖNELİK BİR ARAÇ OLARAK YEREL GÜNDEM 21 HAREKETİ	25
7. YEREL YÖNETİM VE PLANLAMADA KADINLARIN KENTLİ HAKLARI	28
• KENTLİ HAKLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ	29
• KENT YÖNETİMİ VE KENT PLANLAMASINDA KADINLAR	30
II. KISIM	37
YEREL YÖNETİMLERE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER ÇERÇEVESİNDE KADINLARA YER AÇMAK	37

ÖNSÖZ

Bu rapor, Ka-Der Ankara Şubesi, Yerel Siyaset Çalışma Grubu tarafından 2003 yılında başlatılan Yarın İçin Bugünden Kampanyası çerçevesinde ve anılan grup tarafından hazırlanmıştır.

Kadınların ve kadın sorunlarının yerel siyasette temsilini artırmayı amaçlayan bu kampanyanın hedeflerinden biri de kamu yöneticilerinin ve siyasetçilerin, cinsiyete duyarlı yerel hizmetler konusunda duyarlılık kazanmalarını, bilgilenmelerini sağlamaktır.

Bilindiği gibi, kamu hizmetleri, bütün yurttaşları kapsar, hepsini hedefler. Ancak yine bilindiği gibi, bütün yurttaşlar bu hizmetlerden eşit biçimde yararlanamazlar. Varolan eşitsizlikleri görmeyen, hesaba katmayan bir yönetim, bu eşitsizliklerin pekişmesine ve yeniden üretilmesine yol açar.

Kadın- erkek eşitsizliği, hesaba katılması gereken eşitsizliklerin en önemlilerinden biridir. Çünkü toplumun yarısını kadınlar oluşturur ama ne hizmetlerden yararlanmada ne de temsilde, erkeklerle eşitlerdir.

Bu bilgi, çeşitli alanlarda kadınlara yönelik özel önlemlerin alınmasını sağlamaktadır. Örneğin kız çocuklarının eğitim hakkından yararlanabilmesini sağlamak amacıyla kamu kuruluşlarının gönüllü ve uluslararası kuruluşlarla birlikte yürüttükleri çalışmalar, bu tür özel önlemler arasında sayılabilir.

Ancak konu yerel siyaset ve yerel yönetimler olduğunda, kadınları ve onların sorunlarını, ihtiyaçlarını gören bir perspektifin varlığından söz etmek güçleşir. Kadın hemşehirlere yönelik bazı özel hizmetler yürütülse bile, kent yönetiminin ve yerel siyasetin cinsiyet eşitsizliklerini hesaba kattığını söyleyemeyiz.

Bu rapor, yerel hizmetler ve yerel siyasetin kadın erkek eşitsizliklerini hesaba katan, daha eşitlikçi bir yapıya kavuşturulmasının

yollarını araştırmak ve çözümler önermek için hazırlandı. Eşitsizliğin “hayatın değişmez gerçeklerinden biri” olmadığı, ancak onunla mücadele edilerek üstesinden gelinebileceği bilgisini somut öneriler biçiminde ifade ediyor.

Raporun hazırlanmasında Yerel Siyaset Çalışma Grubu üyelerinin yanında, pek çok kadın ve erkeğin katkısı oldu. Burada onları anmak, bizim için zevkli bir görev.

Her şeyden önce, yerel kadın örgütlerinden kadınlara, en içten teşekkürlerimizi iletmek isteriz. Yaptığımız atölyeler, bizim için öğretici olduğu kadar düşündürücü ve eğlenceliydi. Her atölyeden sonra doğru yolda olduğumuza inancımız arttı.

Raporun hazırlanması sürecinde, görüş ve önerilerimizi çeşitli toplantılarda tartışma imkânı bulabildik: 7-9 Kasım 2005’te, İstanbul’da toplanan Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokyumunda, “Yerel Politika ve Planlamayla Cinslerarası Eşitlik Bakış Açısının Bütünleştirilmesi” başlığıyla, kampanya deneyimimizi plancılarla paylaşmak ve önerilerimizi tartışmak, bizim için son derece aydınlatıcı oldu.

7-9 Haziran 2006’da Bursa’da Kent ve Sağlık Sempozyumu’nda “Kadın ve Çocukların Kentli Hakları” başlıklı sunumumuzu şehir plancıları, mimarlar, sosyologlar, ekonomistler, halk sağlığı uzmanları, merkezi ve yerel yöneticilerle paylaştık, onların görüşlerini aldık.

30 Mayıs 2006 tarihinde, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının ev sahipliğinde düzenlenen tartışma toplantısı, bizim için son derece önemliydi - orada da çeşitli partilerden ve kamu yönetiminden temsilcilerle yerel yönetimlere kadın katılımını tartıştık, raporumuza ilişkin katkı ve eleştirilerini aldık.

Bu rapor, ancak kadın örgütlerinden yerel ve merkezi kamu yöneticilerine, siyasetçilerden meslek kuruluşlarına, geniş kesimlerin tartışması ve katkılarıyla tamamlanacak; yerel yönetimlerde kadın dostu hizmetlerin tasarlanmaya başlamasıyla da hedefine ulaşmış olacak.

Yerel Siyaset Çalışma Grubu

I. KISIM

GİRİŞ

Bizler, çok genel bir tanımla, cinslerarası eşitliği sağlamak için çabalayan kadınlar olarak, konuya bir de cinslerarası eşitlik politikalarının, yerel düzeyde sağlanabilirliğini irdeleyerek bakalım dedik. Bu konuda yerelden başlattığımız çalışmalar 3 yıldır sürüyor. **Bu çalışma** Türkiye’de her alanda (eğitim, sağlık, işgücü, istihdam, gelir, siyasette ve karar mekanizmalarında , evlilik ve aile ilişkilerinde vb.) kadın erkek eşitliğinin neresinde olduğumuzu yinelemek yerine, **yerel düzeyde kadınların karşılaştıkları eşitsizlikler ve bunların çözümüne yönelik politikalar üzerinden bir tartışma ortamı yaratmak için çerçeve oluşturmayı amaçlıyor.**

Bu bağlamda; **uluslararası kuruluşların, merkezi ve yerel yöneticilerin, siyasi partilerin, akademisyenlerin, meslek kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin, örgütlü örgütsüz kadınların ve tüm ilgilenenlerin çalışmaya katkıda bulunmasını diliyoruz.**

Çalışmanın ilk kısmında; birinci bölümde, yerel yönetimlerde kadın temsili ve cinsiyet eşitliğini genel olarak değerlendiriyoruz. İkinci bölümde, yerel yönetimlerin kadın yaşamına etkileri ve kadınlara yönelik yerel hizmetlerin gerekliliği üzerinde duruyoruz. Üçüncü bölümde, grubumuzun gerçekleştirdiği çalışmalar hedeflerimiz çerçevesinde özetleniyor, değerlendirilmeye sunuluyor. Dördüncü bölümde yerel kadın örgütlerinin durumu; çalışma alanlarının özellikleri, yerel ve merkezi yönetimle ilişkileri, yerellik anlayışları açısından inceleniyor. Beşinci bölümde genel olarak siyasi partilerin yerel politikalarına bakıyoruz. Altıncı bölümde, yerel yönetimlerin yeniden yapılanması ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik bir araç olarak Yerel Gündem 21 hareketi değerlendiriliyor.

Yedinci bölümde kadınların kentli hakları bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımıyla yerel yönetim, yerel politika ve planlamayı irdeliyoruz.

Çalışmanın ikinci kısmı; yerel yönetimlere ilişkin yeni yasal düzenlemelerin, yerel yönetimler ile kadınlar ve kadın örgütlerinin işbirliği olanakları açısından maddeler bazında incelenmesini içeriyor.

1. YEREL TEMSİL VE CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Yerel demokrasi ve katılımın temeli olan temsile bakıldığında, Türkiye’de yerel yönetimlerde kadınların temsiline yok denecek kadar az olduğu görülür.

Yerel yönetimlerin seçilmiş karar organları olan, belediye meclisleri ve il genel meclislerinde kadınlar ancak %2 oranında temsil edilmektedirler. 3234 belediye başkanından yalnızca 18’i (%0,6) kadındır.

Oysa, AB ülkelerinde seçilmiş her 5 yerel yöneticiden biri kadındır. Kadınların belediye meclislerinde temsil oranı İsveç’te %41, Finlandiya’da %30, Almanya ve Hollanda’da %23, İtalya’da %22 dir. Bu tablo, yerel yönetimlerde kadın temsil oranlarının demokratikleşme ve kadınların taleplerine duyarlı olma açısından önemini göstermektedir.

Ayrıca, AB ülkelerinin yerel yönetimlerinde, uygulamaları toplumsal cinsiyet eşitliği açısından değerlendiren ‘yerel eşitlik büroları’ vardır. İngiltere’de yerel yönetimlerin planlama bürolarındaki kadın girişimleri, kent planlarının kadınların gereksinimleri düşünülerek tasarlanmasını sağlamaktadır. Bunlar yerel yönetimlerde demokratikleşme ve toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde kurumsallaşmanın örnekleridir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğini öncelikli konularından biri olarak alan AB mevzuatı; Amsterdam Antlaşması’nın ilgili maddelerinde (mad-

de 2-3, bölüm E) politika oluşturma, kaynak dağıtımı ve uygulama-
mayla ilgili tüm programlama süreçlerinde eşitlik sağlama amacına
öncelik verilmesini şart koşar.

Kadınlara yönelik olarak Binyıl Kalkınma Hedefleri kapsamında ;
3. hedef olarak; “kadınların durumunu güçlendirmek ve toplumsal
cinsiyet eşitliğini sağlamak” vardır.

Dünyadaki gelişmelere paralel olarak ölkemizde de yürütölen
kamu yönetimi reformu, bir yandan “katılım”ı bir değer olarak
öne çıkarırken, bir yandan da yerelliği vurgulamaktadır. Bu yöne-
lim, yerel demokrasi ile yerel kalkınmayı birlikte gerçekleştirmeyi
hedeflemektedir.

Bu gelişmelere kadınlar açısından bakıldığında, ciddi bir perspek-
tif ve politika eksikliği göze çarpar. **Kadınların yerel demokrasi
ve kalkınmaya katılımına yönelik çabalar, bütönlöklö ve ka-
lıcı olmaktan uzaktır.**

2. YEREL YÖNETİMLER

YEREL YÖNETİMLERİN KADINLARIN YAŞAMINA ETKİLERİ

Türkiye’de belirli kentsel alanlara ilişkin yapılan çok sayıda çalış-
ma ve araştırma, “**kadınların çoğunluğu için temel yaşam
çevresi, ev ve yakın çevredir**” önermesini doğrulamıştır.

**Yerel yönetimler yaşam çevremizle ilgili olarak mekansal,
toplumsal, sosyo kültörel, ekonomik, tüm ortak gereksinme-
lerimizi karşılamayı, ortak sorunlarımızı çözmeyi amaçlar.**

Kadınların ve erkeklerin yerel yönetimler tarafından sunulan
sosyo-ekonomik ve mekânsal hizmetlerden yararlanmaları farklı
düzenlemeler gerektirdiği gibi iki grubun ihtiyaçları, sorunları ve
beklentileri de aynı değildir. Aynı şekilde “yerel hizmetler” ile il-

gili politikalar ya da politika yokluğu, kadın ve erkekleri farklı biçimlerde etkiler. Örneğin, hizmetler kalite ve maliyet bakımından uygun değilse, bu yetersizlik kadınlar tarafından, geleneksel kadın etkinliklerinin daha da ağırlaşmasıyla karşılanacaktır (çocuk bakımı, temizlik, alışveriş, yaşlı ve hasta bakımı, vb). Örneğin, düzensiz su kesintileri, kadınların evde yaptıkları işleri güçleştireceği gibi, bir de su depolama işiyle uğraşmalarına neden olacaktır. Ya da her mahallede ucuz pazarların olmaması, kadınların alışveriş için başka semtlere gitmeleri anlamına gelir.

Öte yandan, sorun yalnızca hizmetlerin yetersizliği nedeniyle ücretsiz aile emeğinin artmasından ibaret de değildir. Aynı zamanda, yerel hizmetlerinin cinsiyete duyarlı oluşunun sonuçları da önemlidir. Pek çok hizmet, düzenleme ve politika, cinsiyet açısından tarafsız görünse de, gerçekte yarattıkları sonuçlar açısından, kadın yanlısı değildirler.

Yerel meclisler (il genel ve belediye meclisleri), varolan yapıları içinde kadınlar, yoksullar, engelliler vb. dezavantajlı grupların temsil edilmesinde yeterli değildirler. Kadınlar, temsilden yoksundurlar. Bu sadece kadınların sistematik olarak erkekler tarafından temsil edilmesi anlamına gelmez, aynı zamanda, gereksinme ve sorunlarının da yerel karar alma mekanizmalarına yansımalarının yetersiz olduğunu gösterir.

Genellikle, yerel yönetimlerin politika, plan, program, projeleri ve bunlara bağlı uygulamaları cinsiyete duyarlı olmaktan uzaktır.

KADINLARA YÖNELİK YEREL YÖNETİM HİZMETLERİNİN GEREKLİLİĞİ

Üç yıldır sürdürdüğümüz çalışmalar, yerel hizmetlerin kadınların yaşamlarını kolaylaştırıp, konumlarını güçlendirmekteki önemini tartışmasız bir şekilde ortaya koymaktadır . Bu çalışmalarda; her-kese eşit yerel kamu hizmeti anlayışının sonuçta eşitlik sağlamadığı, yerel hizmet sunumunda kadınların gereksinmelerinin özellikle dikkate alınması gerektiği açıkça görülmektedir.

Yerel yönetimlerin cinsiyete duyarlı hizmet vermesi, cinsiyet eşitsizliklerini ve kadın ve erkeklerin farklı ihtiyaçlarını gözeten bir bakış açısı ile mümkün olabilir. Yani, kadınların gündelik yaşam yükünü azaltmaya yönelik hizmetler gibi **kadınlara özel yerel yönetim hizmetleri** yanında, **tüm hizmetlerin özel olarak kadınların da gereksinmelerini düşünerek programlanması ve uygulaması** sözkonusudur. İlki yerel yönetimlerimizde sınırlı bir duyarlılıkla uygulanmaktadır. Ancak, **her yerel politika, program ve projenin cinsiyet açısından değerlendirilip uygulanmasını (ve bunu mümkün kılacak kurumsal dönüşümleri) gerektiren ikincisi, henüz ancak bir temenni düzeyindedir.**

3. KA-DER - YEREL SİYASET ÇALIŞMA GRUBU

Kadınların seçim ve atama ile gelinen tüm karar alma konularında eşit temsil ve katılımlarını sağlamak üzere politikalar ve stratejiler geliştirmek, kadınları siyasete girmeleri için güçlendirmek ve teşvik etmek, 1997 yılında bir sivil toplum örgütü olarak kurulan KA-DER'in birincil hedefidir.

KA-DER Ankara şubesi, 2004 yılı Mart ayında kurulan Avrupa Kadın Lobisi Türkiye Ulusal Koordinasyonunun genel sekreteryasına getirilmiştir. 2004 yılı Ekim ayında da Avrupa Kadın Lobisine tam üye olmuştur.

Yerel Siyaset Çalışma Grubu (YŞÇG) KA-DER Ankara bünyesinde, kadınların yerel karar alma süreçlerine katılımlarını ve temsillerini artırmak ve kadın dostu yerel siyaset oluşturmak amacıyla kurulmuştur.

Çalışma grubu, farklı niteliklere, siyasal tercihlere ve deneyimlere sahip 10 feminist kadından oluşmaktadır. Bu kadınların her biri farklı kadın kuruluşlarında aktif olarak çalışmaktadırlar. A.Ü. Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezinden üç akademisyen, grubun bu alanda eğitim ve akademik araştırmalara girmesini de sağlamaktadır.

YARIN İÇİN BUGÜN DEN KAMPANYASI

Yerel Siyaset Çalışma Grubu, 2003 yılında “Yarın İçin Bugünden” kampanyasını başlatmıştır.

Kampanyanın amaçları;

- Kadın örgütlerinin yerel siyasete katılım hedefi doğrultusunda harekete geçmelerini sağlamak,
- Kadınların yerel yönetimlere aday olmalarını desteklemek ve teşvik etmek,
- Siyasal partilerin ve hükümetin yerel yönetimlerle ilgili programlarını etkilemek,
- Yerel yönetimlerin cinsiyet eşitliği konusundaki duyarlılık ve bilincini yükseltmek,
- Yerel siyaseti cinsiyet eşitliği açısından geliştirecek perspektifler oluşturmak,
- Yerel yönetimlerde kadın katılımını artırıcı rol modellerini artırmak,
- Kadın seçmenlerin duyarlılığını artırmak, medyanın dikkatini konuya çekmek,
- Somut hedefler doğrultusunda yerel eylemleri güçlendirmek,
- Kadın örgütleri ile belediyeler arasında işbirliği olanaklarını artırmaktır.

Kampanyanın ilk iki yılı, kadınları harekete geçirmek ve örgütlemeye, kadın adayları destekleme ve teşvik etmeye, kadın seçmenlerin duyarlılığını yükseltmeye ve medyanın dikkatini konuya çekmeye odaklanmıştır.

Bu süreçte;

Siyasal parti ve sivil toplum örgütlerinin kadın üyeleri için eğitimler yapılmıştır. Mayıs-Aralık 2003 arasında toplam 23 eğitim gerçekleştirilmiş, bunların altısı siyasal partilerle, üçü kadın kuruluşlarıyla, ikisi sendikalarla, on ikisi ise gecekondu bölgelerinde yapılmıştır.

Yerel yönetimlerdeki kadınlar arasında bir iletişim ağı kurulmuştur (kadın belediye başkanları, belediye meclis üyeleri, il genel meclis üyeleri ve muhtarlar).

Beş broşür ve iki kitap yayınlanmıştır.

Kadınların Yerel Seçim Bildirgesi hazırlanmış ve ülke çapında dağıtılmıştır.

Bazı Büyükşehir Belediyelerinde (Antalya, Denizli, İzmir ve Ankara) yerel siyasette kadın temsiliyi artırmak üzere propaganda toplantıları düzenlenmiştir.

İki değerlendirme toplantısı yapılmıştır. Toplantılar akademisyenlerden yerel basına, parlamenterlerden kadın belediye başkanlarına ve toplum merkezlerindeki kadınlara kadar geniş bir katılımcı profili içermiştir.

Kampanya sürecini anlatan ve yapılan etkinlikleri görünür hale getiren “Kadın Başımıza” isimli bir kitap yayınlanmıştır.

Yerel seçimler öncesinde Ankara’da kadın adayları desteklemek üzere bir aday danışma ofisi kurulmuştur.

Bunların yanında, çok sayıda seminer, konferans, tartışma toplantısı düzenlenerek kamuoyu yaratılmaya, kadınların yerel siyasetteki eksik temsiline dikkat çekmeye çalışılmıştır.

Yerel seçimler sonrasında yapılan çalışmalar başlıca üç hedefe yönelmiştir. Bunlar:

- İşbirliği : Yerel yönetimler ve yerel kadın örgütleri arasında işbirliğini geliştirmek, kadınların yerel yönetimlere katılımını artırmak
- Kadın belediye başkanları ile ortaklık: Kadın belediye başkanlarına destek vermek ve onları güçlendirmek, kendi aralarındaki bilgi ve deneyim alışverişini artırmak,

- Cinsiyet duyarlılığı: Yerel kamu politikalarının cinsiyete duyarlı hale getirilmesine, politika yapanların duyarlılığının artırılmasına çalışmaktır.

Kampanyanın hedeflerinden biri olan hükümet ve siyasal parti programlarını etkilemek ve yasal düzenlemeler için politikalar üretmek, 2005 yılından itibaren yoğunlaşan bir alan olmuştur. Yeni Belediye Kanunu başta olmak üzere, yerel yönetimlere ilişkin yasal düzenlemeler taranarak cinsiyet eşitliğini güçlendirici bir yaklaşımla değerlendirilmiştir.

Genel olarak yerel siyaset ve kadın örgütleri ile belediyeler arasında somut işbirliği olanaklarının araştırılması ve tartışılması için düzenlenen atölye çalışmalarından ilki, Mart 2006'da Muğla'da, ikincisi Ankara'da yapılmıştır. Üçüncü atölye ise, 16-17 Nisan tarihlerinde Urfa'da gerçekleştirilmiştir.

Yerel kadın örgütleriyle birlikte kadınların yerel sorunlarını saptamak, çözüm önerileri geliştirmek ve belediyeler ve yerel kamu kuruluşları ile iletişim ve işbirliğini artırmak üzere eğitim programları ve eğitim materyali hazırlanmıştır (üç eğitim kitapçığı ve bir cd).

Yayınlanan eğitim kitapçıkları:

- DÜĞÜM BİLGİSİ
- BELEDİYE KADINLARA DA HİZMET EDER
- YEREL YÖNETİMLERE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER ÇERÇEVESİNDE KADINLARA YER AÇMAK
- Yerel örgütlerle birlikte düzenlenen bölgesel atölye çalışmalarının ilki 8-9 Nisan 2006 tarihlerinde Kars'ta, ikincisi ise 4-5 Mayıs 2006 tarihlerinde Antalya'da gerçekleştirilmiştir. Bu eğitim çalışmalarına farklı illerden ve farklı kadın örgütlerinden temsilciler katılmışlardır.

- Birleşmiş Milletler ortak programı olarak oluşturulan “Kadın ve Kız Çocuklarının Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi” projesine İçişleri Bakanlığı ile birlikte ortak olarak katılmıştır. Projenin amacı: “Merkezi ve yerel yönetimlerin ,sivil toplum kuruluşlarının, özel sektörün, kadın ve kız çocuklarının haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik etkin politika, program, proje ve uygulama kapasitelerinin geliştirilmesi, bunun için uygun siyasi ortamın yaratılması” olarak belirlenmiştir.Projede pilot kentler olarak belirlenen İzmir, Kars,Nevşehir,Trabzon, Şanlıurfa, Van’da kadın örgütleriyle yerel kadın sorunlarına ve yerel yönetimlerle işbirliğine ilişkin eğitim, atölye ve raporlama çalışmaları tamamlanmıştır.

4. SİYASİ PARTİLERİN POLİTİKALARI

Türkiye’de mevcut siyasi partiler kadın–erkek eşitsizliğini Türkiye’nin temel sorunları arasında saymakla birlikte, çözümler konusunda somut adımlar atmaktan çok uzak durmaktadırlar. Oysa ki siyasal partiler, kadın-erkek eşitliğini gerçekleştirmek için, kadınların eşit koşullarda siyasal temsil haklarından yararlanabilme koşullarını sağlamaları gerekir.

Türkiye’de mevcut siyasal partiler içindeki seçilmiş ya da atanmış kadın oranları çok düşüktür ve var olabilmeyi başarmış az sayıdaki kadın ise ya etkisiz kalmakta, ya da ancak ‘vitrin’ işlerde tutunabilmektedir. Siyasal partilerin mevcut kadın kolları, kadınların siyasete katılımını sağlayacak örgütler olmaktan uzak, yasal yetkilerden yoksun ve çoğu zaman partinin karar organlarına katılma ve oy verme hakkı olmayan işlevsiz yapılarıdır. Partilerin kadın kollarının ya da diğer sivil kadın örgütlerinin aday gösterme süreçlerinde hiç söz hakkı olmamakta ve deneyimli ve temsil gücüne sahip kadınların siyasal parti yönetimlerine katılımı sağlanamamakta ve dolayısıyla parlamentoda kadınlar yeterince temsil edilememektedir.

Bir siyasi partinin kadın-erkek eşitliği yönünde gelişme göstermesi ise;

- **partinin kadınları bir siyasi özne olarak görmesini, kadınları üye kazanmak için özel bir yaklaşım ve kampanya yürütmesini,**
- **partinin her türlü karar organında erkeklerin sahip olduğu güçlerin ve makamların bir kısmının kadınlara devredilmesini,**
- **bunların yapılabilmesi için kadınlara öncelik tanıyan politika ve uygulamalar geliştirilmesini, örneğin kota ve boş koltuk uygulamalarının yapılmasını**

gerektirir.

Kadınların erkeklerle aynı şartlarda mücadele ederek partide yükselmelerini beklemek, eşitsiz durumlardakilere eşitmiş gibi davranmak anlamına gelir ve kadınların sayıca az olmalarını ve geride durmalarını olağan karşılamak ve mevcut durumun kadınların kendi tercihlerinin bir sonucu olduğunu iddia etmek doğru değildir. Bu zihniyet, kadınların siyasal karar süreçlerine katılamama sorununu çözecek kota gibi özel önlemlerin alınmasını ve destek politikalarının geliştirilmesini, bir eşitsizlik olarak görür, geçici özel önlem almaya ve uygulamaya yanaşmaz. Oysa, kadın-erkek eşitliğinin kendiliğinden oluşması güçtür. Bu eşitliği oluşturmak için özel olarak çaba harcamak gerekir. Kota uygulamaları, siyasi partilerin erkek egemen yapılarının kırılması ve kadın temsil eksikliğinin giderilmesi için önemli bir araçtır. Bu aracın işlevsel olabilmesi için de en az %30 oranında ve siyasi partilerin delege ve seçim aday listeleri dahil tüm karar organlarında uygulanması şarttır.

Dünyada 13 ülkede kadın kotası ulusal meclis için ANAYASADA yer alıyor (Nepal, Irak, Bangladeş dahil)

- Dünyada 37 ülkede ulusal meclis için siyasi partiler ve seçim yasasında yer alıyor (Bolivya, Bosna, Pakistan dahil)

- Dünyada 21 ülkede yerel seçimler için anayasa ya da seçim yasasında yer alıyor (Hindistan, Rwanda, Yunanistan dahil).

Siyasi temsildeki kadın-erkek eşitsizliği hep söylenegeldiği üzere kadınların siyasete ilgilerinin yetersiz olduğu savıyla açıklanamaz. Bu tez, çoğu zaman kadınların üyelik ve aday adaylığına başvuru oranlarının düşüklüğü gibi iddialarla desteklenebilmektedir. Oysa gerçekte kadınların ilgisizliği değil, siyasetten dışlanması söz konusudur. Türkiye’de insanların sadece %14,1’i siyasi temsilde kadın-erkek eşitsizliğinin kadınların siyasetle ilgilenmemelerinin bir sonucu olduğunu düşünmektedir. % 73,6’lık büyük çoğunluk ise, partilerin kadınların siyasete girmeleri için yeterince çaba göstermediği kanaatindedir¹. Yapılan araştırmalar siyasetle ilgilenen erkek oranının %34,4, kadın oranının ise %18,6 olduğunu gösteriyor. İnsanlar, gerçekten siyasetle ilgilendikleri oranda meclislerde temsil edilselerdi, bugün parlamentoda ve yerel meclislerde her iki erkeğe karşı en az bir kadın olması gerekirdi. Yani, siyasi temsildeki kadın-erkek eşitsizliği kadınların siyasete ilgilerinin az olmasıyla açıklanamaz.

Türkiye’de mevcut siyasal partiler içinde, kadınlar için süreklilik gösteren, yeterli sayıda ve etkin katılım olanaklarının olmaması, kadınları katılım açısından daha açık görünen yerel sosyal yardım faaliyetlerine ve kültürel etkinliklerle uğraşmaya yöneltmektedir. Kadınların yoğun olarak katıldıkları yerel sosyal ve kültürel faaliyetler ile yerel siyasete kadınların katılımı arasında da güçlü bir ilişkinin olmadığını görüyoruz.

Yerel siyaset, çoğu zaman yerelde ekonomik, politik ve sosyal açıdan güçlü kişilerin siyasal partiler ile yürüttüğü pazarlık ve işbirliği ilişkileri içinde belirlenmektedir. Yerel siyasetçilerin seçim ve adaylık süreçlerinde yerel rantların paylaşımına yönelik yapılar etkili olmaktadır. Buna ilaveten dini, etnik kimliklerin ya da hemşehri cemaatlerinin belirleyici olduğu adaylık süreçlerinde kadınlar

---

¹ Ersin Kalaycıoğlu-Binnaz Toprak, İş Yaşamı, Üst Yönetim ve Siyasette Kadın, s.78, TESEV Yayınları, Mayıs 2004, İstanbul

güçsüz ve desteksiz kalmaktadırlar. Arkalarına önemli yerel lider, aşiret ya da etnik/dini kimlik desteği almayı başaranların seçilebildiği süreçlerde kadınların seçilme şansı çoğu zaman bu iktidar yapıları arasındaki boşluklardan yararlanabilmeye bağlı kalmaktadır.

Oysa ki yerel yönetimlerdeki seçilmiş kadın oranını arttıracak önlemler mutlaka gereklidir. Yerel düzeydeki siyasete kadınların katılımı toplumsal gelişme ve siyasetin demokratikleşmesi ve sivilleşmesi açısından çok önemlidir.

Partilerin yerel yönetimlerde kadınlara yönelik açık net bir programı olmalı ve bu program seçim öncesi açıklanmalı, kadınlar için değil, kadınlarla birlikte ne yapılabileceği araştırılmalıdır. Bunun için de siyasal partilerin ve siyasetçilerin, kadınları dinlemeye açık olması son derece önemlidir.

2004 yerel seçimleri öncesinde yürüttüğümüz çalışmada kadınların bir ölçüde siyasi parti yöneticilerinin karar vericiliği dışında kalan mahalle muhtarlıklarına istekle aday olduklarına şahit olduk. Burada da kadınlar, muhtarlıkların tüzel kişiliğinin olmamasının yarattığı sorunlarla mücadele etmek zorunda kaldılar. Kişisel oy pusulalarının kolaylıkla ortadan kaldırılabilirliği en çok da muhtar adayı kadınları mağdur ediyor. Yasal düzenlemeyle muhtarlığa, tüzel kişilik kazandırılması ve oy pusulasında yer verilmesi önemli bir sorunu çözecektir.

Özetle; siyasi partilerde cinsiyet eşitliğini sağlayıcı program ve uygulamaların yapılması, sonuçlarının izlenmesi, kota ve benzeri geçici özel önlemlerle kadınların partiye çekilmesi ve parti içinde güçlenmeleri sağlanmalıdır. Ancak bu iş siyasi partilerin inisiyatifine bırakılamayacak kadar ciddidir. Bu nedenle de siyasi partiler ve seçim yasası kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik politikaları içerecek biçimde yeniden düzenlenmelidir.

Özellikle son 10-15 yıllık dönemde, Avrupa'da çoğu siyasi partide, yalnız kota uygulamaları açısından değil, kadın-erkek eşitliği

doğrultusundaki politikalar ve sürekli çabalar açısından da yeni ve önemli gelişmeler olmuştur. Bu çabalarla, AB'ye üye ülkelerde kadın-erkek eşitliği alanında önemli bir deneyim birikimi bir çok alanda yol göstericidir. Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde en önemli eksiklerinden birinin kadın erkek eşitliğinin sağlanması olduğu bu süreçte net bir biçimde ortaya çıkmıştır. Türkiye'de kadın-erkek eşitliğine yönelik yerel politikaların geliştirilebilmesi bu bağlamda Türkiye'nin AB'ne üyelik sürecini hızlandıracak önemli ve ciddi bir katkı da sağlayacaktır.

5. YEREL KADIN ÖRGÜTLERİNİN DURUMU

TÜRKİYE'DE CİNSİYET EŞİTLİĞİ MÜCADELESİ

Kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olma mücadelesi, Tanzimat dönemine kadar geri götürülebilir. Dolayısıyla, cinsiyet eşitliği, toplumumuzda yüz yılı aşkın bir zamandır tartışılmaktadır. Bu bağlamda, kadınların çeşitli örgütler kurdukları, hatta bir siyasal parti kurma girişiminde buldukları da bilinmektedir.

Bu uzun tarih, Türkiye'nin modernleşme çabalarının bir parçası olduğu kadar, kadınların kendi adlarına konuşma arzularının da ifadesidir. Kendi adlarına konuşma arzusu ve çabası, geleneksel kadınlık rolüyle bağdaştırılmadığı için sık sık ve uzun kesintilere uğramış olsa da, günümüze dek güçlenerek devam etmiştir. Kesinti dönemleri de kadınların geri çekildikleri değil ama çabalarını ve enerjilerini yardım ve eğitim gibi başka hedeflere yönlendirdikleri zaman parçaları olmuştur.

1980'li yıllarda yeniden ivme kazanan “kendi adına konuşma” çabası, o tarihten bu yana kesintisiz biçimde sürmektedir. Kadınların vatandaşlık haklarından eşit yararlanmaları ve kadının insan haklarının korunması, bu çabanın hedefleri arasındadır. Bu yirmi yıllık dönemde, kadınlar eşit haklar yolunda ciddi bir ilerleme kaydetmişlerdir:

- Daha eşitlikçi yasal düzenlemeler
- Cinsiyet eşitliğini sağlamakla görevli bir ulusal mekanizma (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü)
- Üniversitelerde kadın çalışmaları bölüm ve merkezlerinin kurulması, böylelikle bilimsel araştırmaların teşviki
- Aile içi şiddetle mücadelede kurumsal deneyimler ve bilgi birikimi
- İstihdam, eğitim, siyaset gibi alanlardaki eşitsizliklere ilişkin niceliksel ve niteliksel bilgi
- Kamuoyunda yaygın tartışma ve farkındalık
- Çok sayıda yeni kadın örgütü

Bu kazanımlar, yenilerinin elde edilmesi için son derece güçlü ve önemli bir zemin oluşturmaktadır. Yirmi yıl önce “aile içi şiddete son” kampanyası yürütmek “gerçeklerden uzak” olmakla suçlanmak anlamına gelirken bugün, aile içi şiddete karşı kamusal politikaların tartışılması noktasına gelinmiş oluşu, bu zeminin gücünü göstermektedir.

Böyle bir zemin, elbette ki yerel kadın örgütleri için de bir güç kaynağı olmaktadır. Günümüzde Türkiye'nin hemen her ilinde karşımıza çıkan bağımsız kadın örgütleri, dernekler, kooperatifler, platformlar..., en yaygın ve potansiyeli en yüksek sivil toplum ağlarından birini oluşturmaktadırlar.

Bu ağın güçlendirilmesi, hem cinsiyet eşitliği hem de yerel kalkınma ve demokrasi hedefleri doğrultusundaki çalışmalarına destek verilmesi, yalnızca kadınlar için değil, toplumumuzun bütünü için de vazgeçilmez bir gerekliliktir. Böyle bir destek, kadın örgütleri ağının zaaf ve ihtiyaçlarının da bilinmesiyle daha verimli ve anlamlı bir hale gelebilir.

‘KADIN ÇALIŞMALARI’ ALANI

Yerelde kadınların ve kadın örgütlerinin önemli bir bölümü, geleneksel olarak “hayır işleri” ve “sosyal hizmet” diye nitelendirilebilecek bir alanda çalışmaktadırlar. “Sosyal hizmet”in devlet tarafından da sosyal politikaların bir bileşeni olmaktan çok “devlet eliyle yürütülen hayır işleri” olarak algılandığı düşünülürse, bu alanın kamusal niteliğinin son derece zayıf olduğu söylenebilir. Kadınların kamusal katılımının desteklenmediği, tersine kadınlık rolüyle bağdaştırılmadığı ve şiddetle engellendiği durumda, kadın kamusalının böyle biçimlenmesi, anlaşılabilir bir durumdur.

Yoksul, eğitimsiz ve sosyal dışlanmaya maruz kalmış kesimler, özellikle de kadın ve çocukların çeşitli ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik çalışmalar, onların birer özne/vatandaş değil, “ihtiyaç sahipleri” olarak kurgulanması temeline oturmaktadır. Devlet eliyle yürütülen sosyal yardım etkinliklerinin temel mantığı buyken, kadın örgütlerinin de benzer bir çizgide olmaları, beklenebilir. Nitekim, yaygın eğilim, bu yöndedir.

Kadın örgütlerinin çalışmaları çerçevesinde yerel yönetimlerin ve kamu kurumlarının karşılayamadığı ihtiyaçlar, kadınlar tarafından karşılanmaya çalışılmaktadır. Okuma yazma kursları, çeşitli bilgilendirme/aydınlatma etkinlikleri, beceri kursları, yardım faaliyetleri... hep böyle bir çerçevede gerçekleşmektedir. Bu bakımdan, kadın örgütlerinin faaliyetlerini kamusal hizmetlerin yetersizliğini telafi etme çabası olarak yorumlamak, yanlış olmayacaktır.

YEREL VE MERKEZİ YÖNETİMLE İLİŞKİ

Kamusal hizmetleri gönüllü olarak üstlendikleri durumlarda, yerel kadın örgütleri katılan, talep eden ve denetleyen özneler olmaktan çok, yardım ve takdir edilen, desteklenen konumundadırlar. Türkiye’de devlet/vatandaş ilişkilerinin asıl olarak tâbiyet ilişkileri olarak kurulduğu, tarihsel bir gerçekliktir. Böyle bir ilişki içinde, kadın kuruluşlarında örgütlenmiş kadınlar, örgütsüz kadınların temsilcisi ve

sözcüsü olmaktan çok, yerel yönetimin onlara dönük yüzü/onlara uzanan eli gibi bir konuma yerleşmektedirler. Bu konum da kadın örgütlerinin yerel gereksinimleri/sorunları saptanmasını güçleştirmekte, onları örgütsüz kadınların deneyimlerini kavramaktan uzaklaştırmaktadır.

YERELLİK ANLAYIŞI

“Kadın sorunları” diye bilinen alan, özellikle son on yılda ayrıntılı biçimde tanımlanmış ve kategorileştirilmiştir. Eğitim/ Sağlık/ İstihdam/ Şiddet/ Siyaset olarak kategorileştirilen alanlara ilişkin temel veriler sağlanmış ve sorunlar büyük ölçüde tespit edilmiştir. Ancak bu belirginlik ve “tamamlanmışlık” algısı, bu çerçevede yer almayan sorunların görülmesini neredeyse tamamen engellemektedir. Kadın sorunlarının bu genel kategorileştirme içinde ele alınması, özgül yerel sorunları görünmez kılmaktadır. Örneğin, bütün dünyada, kentlerin gece aydınlatılması, kadınların temel taleplerinden biridir- oysa Trabzon’un hemen yakınındaki beldelerde yaşayan kadınlar, gece rahatlıkla çıktıklarını, çünkü yılın belli dönemlerinde tarımsal faaliyetin gece saatlerine de kaydığını ifade etmişlerdir. Bu kadınlar için asıl sorun, güvenlikten çok ekonomik şiddet, çalışma koşullarının ağırlığıdır. Ya da, bir kentsel sorun olan kirlilik, gündelik yaşamlarını belirgin biçimde güçleştirse de kadınlar tarafından bir “kadın sorunu” olarak algılanmamaktadır, çünkü “kadın sorunları” alanına dahil bir konu olarak kodlanmamıştır.

Dolayısıyla, sorunu çok boyutlu olarak ele almak ve daha geniş bir perspektif içinde çözüm önerileri geliştirmek gerekmektedir. Bu perspektifin oluşturulmasında kadınların politika oluşturma süreçlerine katılmasının sağlanması yanında, yerel çözümün parçası olması gerekir.

Sürdürdüğümüz çalışmalarda özellikle yerel kadın örgütlerine yönelik olarak ülke düzeyinde yerel siyaset eğitimi ve atölye çalışmaları düzenlenmiştir. Gerçekleştirdiğimiz etkinliklerde; yerel kadın örgütlerinin yerel

sorunlara ilişkin farkındalık geliştirmesi, yerel sorunları saptaması, çözümlerini önerileri geliştirmesi ve yerel yönetimlerle işbirliği olanaklarına ilişkin çalışmalar yapılmakta, kadınların yerel yönetimlerle ilişkileri yasal hemşehrlik hakları bağlamında incelenmektedir.

6. YEREL YÖNETİMLERİN YENİDEN YAPILANMASI VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASINA YÖNELİK BİR ARAÇ OLARAK YEREL GÜNDEM 21 HAREKETİ

Yerel Gündem 21 Programı olarak bilinen süreç, 1992 yılından sonra genel olarak Avrupa ülkelerindeki yerel yönetimlerce benimsenmiş, Avrupa'daki uygulamalardan edinilen deneyimler çerçevesinde, Habitat II Konferansı'nda **Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)** tarafından uluslararası bir proje olarak sahiplenilmiş ve **Türkiye'nin de içinde bulunduğu yaklaşık 85 ülkede** uygulamaya başlanmıştır.

Yerel Gündem 21 Programı '**sürdürülebilir gelişme**' ve '**katılım**' kavramlarını öne çıkarırken, Programın mekân boyutunu '**yerel**' olarak tanımlamakta, Programın yürütücü gücü ise '**yerel yönetimler**' ve '**sivil toplum kuruluşları**' olmakta, '**kadınlar**' programda önemli yerel aktörler olarak yer almaktadır.

Yerel Gündem 21 El Kitabında belirtildiği gibi, "**Yerel Gündem 21, mevcut faaliyetlerin uzayıp giden listesi içinde yer alan sıradan bir yerel program veya proje değil, tersine, yerel yönetişimin tüm alanlarını ve aktörlerini yatay ve düşey olarak kucaklayan, bu bütünlük içerisinde yeni bir anlayış, yeni bir yönetim ahlakı geliştirilmesini içeren bir ana süreç niteliğini taşır.**" Dolayısıyla, bu programın uygulanmasının siyasal kültürü dönüştürücü bir etki yapması beklenir. Bu dönüşümün odağında, yerel sorunların yerel aktörler tarafından ve yerel kaynaklar kullanılarak çözümü vardır. Sorunların çözümünde etkinlikle birlikte yerel demokrasi ve yönetişimi hedefleyen böyle

bir dönüşüm, elbette ki kadınların katılımını artırmayı ve bu katılımın niteliğini değiştirmeyi de içermelidir.

1997 yılı sonunda UNDP desteği ve IULA-EMME koordinatörlüğünde başlayan Türkiye Yerel Gündem 21 programı kapsamında, **62 yerel yönetim birimi** (11 büyükşehir, 23 il, 25 ilçe belediyesi ve 3 il özel idaresi) bulunmaktadır. Kadın meclisi, kadın komisyonu, kadın kozası vb oluşumların sayısı 36'dır.

Kent ölçeğinde **katılımcı oluşumlar** olarak, **kent konseyleri, kent kurultayları, kent meclisleri, çeşitli çalışma grupları, kadın ve gençlik meclisleri, komisyonları, platformları** vb. görülmektedir. Eskiden yerel meclislerin onayıyla meşruiyet kazanan Kent Konseyi oluşumu yeni düzenlemeyle (5393 sayılı Belediye Kanunu 76.madde) yasal bir nitelik kazanmıştır. Henüz yasallaşmayan kent konseyine ilişkin yönetmelikte Kadın Meclisi oluşumu da düzenlenmektedir.

Yerel Gündem 21 Programı, yerel yönetimlere kadınlar için özel bir görev alanı çizmektedir. Programa katılan **Yerel yönetimler** (program ortakları); gerek **Binyılın Kalkınma Hedefleri**, gerekse **Gündem 21 hedefleri** doğrultusunda **yerel aktörler olarak örgütlü** (sivil toplum kuruluşları içerisinde) ve **örgütsüz** (bireysel) **kadınların yerel karar alma, planlama ve uygulama süreçlerine etkin olarak katılımını sağlayıcı programlar geliştirmek ve uygulama yapmakla görevli kılınmıştır.**

Yerel Gündem 21, kadınların farklı deneyim ve ihtiyaçları, özgül sorunları ve perspektifleri olan birer hemşehri olarak kent yönetiminde söz sahibi haline gelmeleri için önemli bir açılım potansiyeli taşımaktadır. Ancak bu potansiyelin gerçekleşmesi için öncelikle yerel deneyimlerin paylaşıldığı bir söylem ortamının geliştirilmesi gerekmektedir.

Yerel Gündem 21 Programında; yeni yasalarla getirilen düzenlemelerin kadınlar açısından değerlendirilmesi, yerel yönetimlerin

kadınlara yönelik görev ve sorumlulukları ile kadınların yerel yönetimlere ilişkin yasal hakları bağlamında;

- **kadın dostu yerel yönetim politikaları geliştirmeye yönelik perspektifler oluşturulmasının,**
- **yerel yönetimler ile yerel kadın örgütleri arasında işbirliği imkanlarının artırılmasının,**

Programın kısa ve orta erimli hedefleri arasına alınması düşünülmelidir.

Koordinasyon kuruluşu olarak özveriyle çalışan IULA-EMME kadın meclislerinin çalışmalarında yönlendirici değil, “**kolaylaştırıcı bir rol**” üstlenmiştir. Bu tercihin yeniden gözden geçirilmesi ve UNDP ‘nin bu program kapsamında **Türkiye’de kadın katılımını nicelik ve niteliksel olarak dönüştürmeye ilişkin bir strateji oluşturulması ve Yerel Gündem 21’in bu stratejinin uygulanmasında etkin rol oynaması** gerekir.

Kadın katılımını nicelik ve niteliksel olarak dönüştürmeye yönelik Yerel Gündem 21 stratejisinin ana giriş noktaları aşağıda belirtilen faaliyet alanları olabilecektir:

- Kentsel stratejik planın hazırlanmasında kadınların etkin katılımının sağlanabilmesi için, öncelikle kadın meclislerinin “kadınların stratejik planı”nı hazırlamalarının teşvik edilmesi,
- Stratejik planın-eylem planının bir istekler listesi olmaktan farklı olarak kendilerini bir kamusal özne olarak tasarlamaya dayalı bir etkinlik olduğunu katılımcılara hatırlatmak üzere bir atölye çalışmasının planlanması,
- Yerel sorunların tespitine ilişkin birkaç örnek çalışmanın yapılarak sonuçların tüm kadın meclislerine duyurulması,
- Kentli kadınların daha geniş kesimlerinin katılımının kolaylaştırılması için stratejiler geliştirilmesi,

- Belediye Meclisi toplantılarının Kadın Meclisi tarafından düzenli olarak izlenmesi ve kadınları ilgilendiren kararlara ilişkin kentli kadınların bilgilendirilmesi, tartışma platformlarının oluşturulması.

2006 yılında Binyıl Kalkınma Hedeflerinin Yerel Gündem 21 aracılığıyla yerelleşmesi programı kapsamında yukarıda önerilen bu faaliyetlerin, **programın toplumsal cinsiyet eşitliği stratejisi** olarak benimsenmesi yanında, ayrıca program bu bağlamda, olası temel çıktıları çerçevesinde de değerlendirilmelidir. (bkz.EK:A)

7. KADINLARIN KENTLİ HAKLARI BAĞLAMINDA KENT YÖNETİMİ ve PLANLAMASI

1992 yılında Avrupa Yerel ve Bölgesel İdareler Daimi Konferansında (AYBİK) Avrupa Konseyi tarafından kabul ve ilan edilen Avrupa Kentsel Şartı, kentli haklarını tanımlayan önemli bir uluslararası belgedir. Belge 20 maddelik bir deklarasyon ve 13 maddelik şart ilkelerinden oluşmaktadır.

Yerel yönetimler Avrupa kentsel şartında da vurgulanan güvenli, temiz ve sağlıklı bir kentsel çevrede yaşama hakkı, sağlık, eğitim, sosyo kültürel etkinliklerden yararlanma hakkı, ulaşım ve dolaşım hakkı, yaşadığı yerleşime ilişkin kararlara katılma ve bunları denetleme hakkı gibi temel haklardan şüphesiz bir yerleşmede yaşayan tüm insanların cinsiyet, yaş, inanç, toplumsal, ekonomik ya da siyasal konum, fiziksel ya da psikolojik engellilik durumlarına bakılmaksızın, eşit olarak yararlanmasını sağlamakla yükümlüdür.

Ancak yasal düzenlemelerde bir ayrım olmasa da, kentli nüfusun yarısını oluşturan kadınların, gerçek hayatta kentli haklarını kullanabilmeleri, farklı kentsel politika, program, stratejileri gerektirmektedir. Bu bölümde, **kadınların kentli hakları, kent politikaları, kent yönetimi ve kent planlaması çerçevesinde, toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımıyla irdelenmiştir.**

KENTLİ HAKLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Habitat II (1996) taahhütleri arasında cinslerarası eşitliğin sağlanması bağlamında **“kadınların insan yerleşmelerinin planlanmasına ve karar alma sürecine tam ve eşit katılımını özendirecek politika ve uygulamaları formüle etmek ve kuvvetlendirmek”** hedefi yer almaktadır.

Küresel Eylem Planı “kentleşen bir dünyada sürdürülebilir insan yerleşmelerinin gelişmesi başlığı” altında (119.nolu uygulama stratejisi), **“insan yerleşmelerinin cinsiyete duyarlı bir biçimde planlanması ve yönetimi için; yerel yönetimlerin, kadın gruplarıyla işbirliği içinde, kentsel hizmetleri, kadınların gereksinimleri ile yararlanmalarını gözönüne alarak sağlama-sını ve kadınların kent yaşamıyla ilgili her alana ve planlama süreçlerine katılımını teşvik etmesini”** vurgulamaktadır.

Ulusal Eylem Planı'nın öncelikli konuları arasında; **“kadınların ev içinde ve kent yaşamında konumunun güçlendirilmesi”** (öncelikli konu.16) vardır. Eylem Planı hazırlanma sürecine katılan kadın örgütlerinin konunun önemine ilişkin görüşü; kır–kent ayrımı, kültürel ve sosyo ekonomik düzey farklılıkları belirleyici olmakla birlikte, ataerkil aile düzeninin hakimiyeti ve bu hakimiyetin sürdürülmesinde aile içi iş bölümünün özellikleri yanında konut ve çevre düzenlenmesi ve bunlarla ilgili ilişkilerin araçsal bir işlev görmekte olduğudur.

Önerilen çözüm; var olan kadın konut, çevre ve toplum ilişkilerinde değişiklik yaratmak için, kadınların konut sahipliğinin artırılması, konut alanları ve planlama süreçlerine katılım, konutun ve konut merkezli yaşamın kadın üstünde erkek egemenliği kurmak ve şiddet uygulamak için araç haline gelmesini engellemek, ekonomik ve toplumsal alanda güvenli yaşam sağlamak olarak belirlenmektedir. Kadınlar; konut dışı mekanlarda günün her saatinde kent yaşamına katılımlarını

sağlayacak güvence, yakın çevre düzenlenmesine katılım, biraraya gelebilecekleri ortak mekanlar, belediye meclislerinde temsili artırmak, eve bağımlılığın azalması için çocukların bakım sorununun ev dışı çözülmesi ve buna ilişkin mekanların düşünülmesini istemektedirler.

KENT YÖNETİMİ VE KENT PLANLAMASINDA KADINLAR

Kent yönetimine katılım ve hizmetlerden yararlanmayla ilgili olarak “**hemşehrilik**” (kenttaşlık) hukuku çerçevesinde getirilen “**hak**” tanımının o yerleşmede yaşayan herkesi içerdığı, o yerleşmede yaşayan kadınların, bir başka deyişle “**kadın hemşehrilik**”in, diğer hemşehrilik gibi yerel hizmetlerden yararlanma, yerel yönetimlerin kararlarına katılma hakkının olduğu açıktır.

Sürdürdüğümüz çalışmalar, yerel hizmetlerin özellikle kentlerde kadınların yaşamlarını kolaylaştırıp, konumlarını güçlendirmekteki önemini tartışmasız bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu çalışmalarda; kadınların ve erkeklerin yerel yönetimler tarafından sunulan sosyo-ekonomik ve mekânsal hizmetlerden yararlanmalarının farklı düzenlemeler gerektirdiği gibi iki grubun gereksinimleri, sorunları ve beklentilerinin de aynı olmadığı, aynı şekilde “**kentsel hizmetler**” ile ilgili **politikalar ya da politika yokluğunun, kadın ve erkekleri farklı biçimlerde etkilediği, herkese eşit yerel kamu hizmeti anlayışının sonuçta eşitlik sağlamadığı, yerel hizmet sunumunda kadınların gereksinimlerinin özellikle dikkate alınması gerektiği açıkça görülmektedir.**

Kadınların yerel mal ve hizmetlerin üretim, sunumu ve dağıtımına ilişkin karar alma süreçlerinin etkin üyeleri haline gelmeleri, yerel demokrasi ve yerel kalkınmanın gelişmesi için son derece önemlidir. Yukarıda da değinildiği gibi, Türkiye’de yerel yönetimlerde kadın temsili son derece düşüktür. Oysa nüfusun yarısı olan **kadınların ihtiyaçlarını görmeyen bir katılımcı ve demokratik kent yönetimi modeli kurulamaz.**

Kadınların ve kadın sorunlarının yerel karar alma süreçlerinde temsil edilmesi, hem yerel kalkınma hedefine ulaşmayı kolaylaştıracak, hem kadınların ve dolayısıyla hanelerin yaşam kalitelerini yükseltecek, hem de kadınların vatandaşlık ve kentlilik haklarından yararlanmalarına imkân sağlayacaktır.

Sağlıklı, yaşanabilir, sürdürülebilir, hakça insani yerleşim ve kentsel çevrelerin ön koşulu budur.

EK:A

“BKH'nin Türkiye'de YG21 Yönetişim Ağı Yoluyla Yerelleştirilmesi Projesi” ve çıktılarının, toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında genel değerlendirilmesi-öneriler

Genel değerlendirme

Kadınlara yönelik olarak BKH kapsamında; **“3. hedef;kadınların durumunu güçlendirmek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak”**ı almak yanında, diğer hedeflerin de, doğal olarak nüfusun yarısını oluşturan, kadınlar açısından düşünülmesi gerekir.

Örneğin; doğrudan ilgili olan **‘çocuk ölümlerini azaltmak’, ‘anne sağlığını iyileştirmek’** hedefleri yanında, özellikle kız çocuklarının eğitimi ve kadın yoksulluğunun boyutları düşünüldüğünde **‘mutlak yoksulluk ve açlığı ortadan kaldırmak’, ‘herkesin temel eğitim almasını sağlamak’** kadınların toplumsal kalkınmadaki rolü düşünüldüğünde **‘çevresel sürdürülebilirliği sağlamak’, ‘kalkınma için küresel ortaklıklar geliştirmek’** hedefleri de bir o kadar önemlidir.

Proje Çıktıları

Çıktı 1. Ulusal ve yerel ölçekte Kentimiz BKH'ni destekliyor kampanyasının yürütülmesi

Kampanyanın hedef grubu olarak yerel düzeyde belediye başkanları ile belediye ve il genel meclisi üyeleri alınmaktadır. Bu grup içinde kadın seçilmişlerin oranı son derece düşüktür.(kadın belediye başkanı % 0.6,kadın belediye meclisi üyesi %2.5, kadın il genel meclisi üyesi %1.7)

‘BKH'nin 200 kentin bütçe ve stratejik planlarına yansımaları’ çıktısının, yerel yönetimlerde kadınların ve kadın sorunlarının temsili yetersiz olduğundan **toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirilmesine** özel önem verilmeli, **‘cinsiyete duyarlı bütçe ve stratejik plan’** yapılması sağlanmalıdır.

Araç olarak kullanılacak olan YG21 yönetim ağında; 62 yerel yönetim biriminin (toplam 3234 belediye, 81 il özel idaresinden) 36'sında kadın meclisi benzeri oluşumların bulunduğu gerçeği yanında, bunların da konuyu içselleştirmeleri için özel yaklaşım gerekeceği açıktır.

Çıktı 2. Yerel yönetimler ve kent konseylerinin BKH gerçekleşmesi için kapasite geliştirmeleri

150 kent konseyi oluşturma hedefi 5393/76.maddesiyle yasal desteğe kavuşsa da, kadın meclisleri için bu geçerli değildir.(kent konseylerine ilişkin taslak yönetmelikte kadın meclisleri oluşumuna yer var, ancak zorunlu değil) Eğitim programlarının yararlanıcılarını özel düzenleme olmazsa ağırlıklı olarak erkekler oluşturacaktır.

Binyıl hedeflerine uyumlu yerel eylem planları yapılma sürecine zaten yetersiz olan kadın meclisleri dışında, kadın örgütleri temsilcilerinin de katılması ile **cinsiyete duyarlı eylem planı** yapılması sağlanmalıdır.

Aynı şekilde yeni yasal düzenlemelere yönelik eğitim ve teknik destek programlarının ve pilot projelerin toplumsal cinsiyetçi yaklaşım bağlamında düzenlenmesi, değerlendirilmesi gerekir.

Çıktı 2.3 kadın meclisleri ağının özellikle hedef 3 çerçevesinde BKH'nin yerelleşmesi için kullanılmasına ilişkin etkinlikleri kapsamaktadır.

Ağın iletişim olanakları(web sitesi vb) ve yapılması planlanan ulusal toplantıların kapsamı, içeriği, hedef grupları, birbirleriyle ilişkisi bir '**kadınların yol haritası**' çerçevesinde mutlaka yeniden düşünülmeli, ayrıca yukarıda da belirtildiği gibi kadına yönelik çalışmalar sadece 3 numaralı hedef çerçevesinde düşünülmemelidir.

Çıktı 2.5 eğitici eğitimi çalışmalarının mutlaka **kadın bileşeni olmalı, AB nin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik ilgili düzenlemeleri eğitimde kullanılmalıdır.**

Çıktı 3. BKH nin yerelleşmesi için destek izleme ve değerlendirme mekanizmalarının oluşturulması

Kadın etkinlikleri kolaylaştırıcısı yeterli olmayıp; destek, izleme ve değerlendirme mekanizması olarak **'BKH Projesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Birimi'** ve yerel yönetimlerde **'BKH yerel toplumsal cinsiyet eşitliği birimleri'** oluşturulmalıdır.

Projenin değerlendirilmesinde; **'kadını güçlendirme ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama göstergeleri'** düşünülmeli, bunlarla özellikle **dönüştürme kapasitesindeki artışı** ölçülmelidir.

Web sitesinin kurgulanmasında; sitenin dili (erkek ve üst dil olumsuz örneği) ve nasıl yaygınlaştırılacağı düşünülmelidir. (bilgisayar ve internete erişim olanağı olmayan kadın meclisleri olumsuz örneği)

'Binyıl yerel gözlem ağı' ve 'yerel yönetim ağı' önerileri yanında bölgesel **'eşitlik gözlem ağı'** düşünülmelidir.

Çıktı 4. BKH nin yerelleşmesine yönelik en iyi uygulama örneklerinin desteklenmesi için özel sektörle ortaklık

Kadın meclisleri ve kadın örgütlerinin yerel özel sektör kuruluşlarıyla geliştirecekleri işbirliği projeleri ve uluslararası örnekler mutlaka ortaklık kapsamında düşünülmelidir.

II. KISIM

YEREL YÖNETİMLERE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER ÇERÇEVESİNDE KADINLARA YER AÇMAK

GİRİŞ

Bilindiği gibi, Türkiye’de kadınlar 1930 yılında yerel yönetimlerde seçme ve seçilme hakkını almışlardır. Günümüzde, “kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması” adı altında yeniden düzenlenen ilgili yasalarda:

- Yerel yönetimlerde 75 yıldır temsil oranı artmayan kadınların, temsilini artırıcı özel önlemler düşünülmemiştir.
- Kadınların kentsel hakları ile yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları bağlamında eşitlikçi ilişki geliştirmeye yönelik saydamlık ve bilgi edinme hakkını yaşama geçirecek araçlar sınırlıdır.
- Kadınlara yönelik hizmetlerin önceliği, yerel yönetimlerin olanakları ve yöneticilerin inisiyatifine bağlıdır.
- Yerel yönetimlerin verdiği hizmetlerin özelleştirilmesi halinde serbest piyasaya bırakılacak hizmetlerden kadınların göreceği zararları gözönüne alan önlemlere yer verilmemiştir.
- Yerel hizmetlere gönüllü katılıma ilişkin düzenleme; kadınların yasal haklarına yönelik yerel hizmetleri, bir anlamda kamu hizmeti olmaktan çıkarıp, gönüllülerin (bireysel ya da örgütlü) inisiyatifine bırakma tehlikesini taşımaktadır.
- Doğrudan kadınlara yönelik tek düzenleme olan ‘Kadın ve çocuk koruma evi açmak’ görevi bütçe ve personel açısından yasal bir güvenceye kavuşturulmamıştır.

- Yerel yönetimlerin bünyesinde özel olarak kadın-erkek eşitliği politikaları üretecek ve yerel hizmetlerin kadınların gereksinme ve sorunlarını dikkate alarak gözden geçirilmesine hizmet edecek bir eşitlik biriminin kuruluşuna ilişkin yasal bir zorunluluk getirilmemiştir.

YEREL YÖNETİMLERİ DÜZENLEYEN YASAL ÇERÇEVE

Anayasanın 127.maddesinde yerel yönetimler; il, belediye veya köy halkının yerel ortak gereksinmelerini karşılamak üzere, kuruluş esasları yasayla belirtilen ve karar organları, yine yasada gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileri olarak tanımlanır. Yerel yönetimlerin kuruluş görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak yasayla düzenlenir.

Bu raporda yerel yönetimleri düzenleyen;

- **5393 sayılı Belediye Kanunu** (13.07.2005 tarih ve 25874 sayılı Resmi Gazete’de yayımlandı)
- **5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu** (23.07.2004 tarih ve 25531 sayılı Resmi Gazete’de yayımlandı)
- **5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu** (04.03.2005 tarih ve 25745 sayılı Resmi Gazete’de yayımlandı) ile
- 5302 sayılı yasanın 65. maddesi ile 5393 sayılı yasanın 77. maddesine dayanarak İçişleri Bakanlığı’nın hazırladığı **İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği** (09.10.2005 tarih ve 25981 sayılı Resmi Gazete’de yayımlandı)
- 5393 sayılı yasanın 19.maddesine dayanarak İçişleri Bakanlığının hazırladığı **Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliği** (09.10.2005 tarih ve 25981 sayılı Resmi Gazete’de yayımlandı)
- 5302 sayılı yasanın 11.maddesine dayanarak İçişleri Bakanlığının hazırladığı **İl Genel Meclisi Çalışma Yönetmeliği** (09.10.2005 tarih ve 25981 sayılı Resmi Gazete’de yayımlandı) ele alınmaktadır.

KADINLAR DA HEMŞEHRİDİR!..

Yönetime katılım ve hizmetlerden yararlanmayla ilgili olarak “hemşehrilik” (kenttaşlık) hukuku çerçevesinde getirilen “hak” tanımını o yerleşmede yaşayan herkesi içerir. Ancak kadınları gerçek anlamda içerebilmesi, kadınların yaşam koşullarına uygun katılım ve hizmet düzenlemelerinin düşünülmesine bağlıdır.

O yerleşmede yaşayan kadınların, bir başka deyişle “kadın hemşehriler”in, diğer hemşehriler gibi yerel hizmetlerden yararlanma, yerel yönetimlerin kararlarına katılma ve yerel etkinlikler hakkında bilgilenme hakkı vardır.

Öte yandan, yardımlardan yararlananmak üzere belediyeyle bizzat ilişkiye geçenlerin ağırlıklı olarak kadınlar olması, yönetimle kadın hemşehri arasındaki ilişkinin eşitlikçi niteliğini zedelemektedir. Bu nedenle yardımların, özellikle güçlendirici (meslek edindirme gibi) etkinliklerle desteklenmesi önem taşımaktadır. Kadınların hemşehrilik haklarının yardımlarla sınırlı olmadığı, bunun belediyeyle karşılıklı bir hak ve görev ilişkisi olarak tanımlanması gerektiği unutulmamalıdır.

Yine, belediye, hemşehriler arasında sosyo-kültürel ilişkileri geliştirmek amacıyla yapacağı çalışmalara, mutlaka kadın sivil toplum kuruluşlarının katılımını sağlamalıdır.

İlgili madde:

5393/Md 13 (Hemşehri hukuku)

“Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur.”

“Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır.”

KADINLARIN YEREL GEREKSİNİMLERİNİ ANLAYABİLMEK İÇİN...

Yerel yönetimler, hizmetleriyle ilgili görüşleri belirlemek amacıyla kamuoyu yoklama ve araştırmaları yapabilirler. Bu, o yerleşimde yaşayanların yerel hizmetlere yönelik isteklerini öğrenmenin en uygun yollarından biridir.

Yerel hizmetlerin her iki cinse yönelik olarak eşit sunumunun sağlanabilmesi ise kadınların ve erkeklerin isteklerini doğrudan dillendirebilmesine bağlıdır. Bunun için; kamuoyu yoklaması ve araştırmalar genellikle yapılageldiği gibi, geleneksel “hane reisi” ile görüşme yöntemiyle değil, kadınlarla da yüzyüze görüşerek yapılmalıdır. Bunun yanında yerel yönetimlerin, kadınların yerel gereksinmelerine yönelik sınırlı sayıdaki mevcut araştırmalardan yararlanmaları, üniversitelerle ve kadın kuruluşlarıyla işbirliği içinde, özellikle toplum merkezleri-kadın dayanışma merkezleri gibi “kadın mekanları”nda eylem-yönelimli araştırmalar yürütmeleri ve / ya da söz konusu merkezlerde açığa çıkan gereksinimleri buraların yöneticilerinden öğrenip dikkate almaları gerekir.

İlgili maddeler:

5393/Md. 15

“Belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir”

5302/Md. 7

“İl özel idaresi, hizmetleri ile ilgili olarak, halkın görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir”.

KADINLARIN HİZMETLERE ERİŞİMİ VE YÖNETİME KATILIMI İÇİN MAHALLENİN ÖNEMİ

Mahalle; Belediye Yasası’nda, “belediye sınırları içinde, ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan idari birim” olarak tanımlanmaktadır.

Mahalle muhtarlıkları, kadınlar için yerel yönetimler içerisinde –yasal olarak birer yerel yönetim örgütü olmamakla birlikte– en kolay ulaşılabilir birimlerdir. Bu nedenle, mahalle muhtarlığının gerçek anlamda bir yerel yönetim birimine dönüştürülmesi, yerel yönetimlerde kadın katılımını güçlendirecek olması nedeniyle çok önemlidir.

Yasal düzenlemenin etkinlik kazanabilmesi için; muhtarların “**mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları**” nasıl belirleyecekleri ve belediyelerin, “**kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurma ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışma**” yöntem ve araçlarının neler olabileceğinin yerel yönetimler ve yerel sivil toplum örgütleri işbirliği içinde tanımlanması gerekir.

Kadınların, **yerel hizmet ve olanakların mahalle ölçeğine değin yayılmış olduğu bir yapıya** gereksinimleri vardır. Bu ge-

reksinme, yoksul ve kent merkezinden uzak yerleşim alanlarının temel hizmet ve altyapı olanaklarından yoksun kaldığı durumlarda özellikle artar. Aynı şekilde **yönetime katılım olanaklarının da tıpkı yerel hizmetler gibi mahalle ölçeğine değin yaygınlaştırılması gerekir.**

İlgili madde çerçevesinde yapılacak işler; mahallelerde “**kadın komiteleri**”nin oluşumunun desteklenmesi, bir araya gelebilecekleri ve olanaklar elverdiğinde “**kadın dayanışma merkezleri**” durumuna getirilebilecek mekanların oluşturulması, bu tür mekanların oluşumunda gönüllü örgütlerle ortaklığa dayanan yöntemlere öncelik verilmesi ve mahalle örgütlenmelerinde kadınların etkinliğinin özendirilmesi için yerel yönetimlerin sorumluluk üstlenmesidir. Yerel yönetimlerin “**semt birimleri**” oluşturması, hem hizmetin mahalleye götürülmesi, hem de bu birimlerde etkin rol alan kadın ve kadın örgütlerinin mahallelerini ilgilendiren kararlara katılımını kolaylaştırıcı bir düzenlemedir. Bu uygulamayı başarıyla sürdüren belediye sayısı giderek artmaktadır.

İlgili madde:

5393/Md. 9 (Mahalle ve yönetimi), 3 ve 4üncü paragraflar;

“Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür.

Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkanları ölçüsünde gerekli aynı yardım ve desteği sağlar; kararlarında mahallenin ortak isteklerini göz önünde bulundurur ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışır.”

KADINLARIN AİLE İÇİNDE SORUMLU TUTULDUĞU HİZMETLER GERÇEKTE KAMUSAL HİZMETLERDİR!..

Kadınların ekonomik hayata katılımını engelleyen en önemli unsurlardan biri onların ailede çocuk, hasta ve yaşlı bakımından sorumlu tutulmalarıdır. Bu sorumluluk nedeniyle ev dışında çalışmak isteyen ya da çalışmak zorunda olan pek çok kadın, çocuk, hasta ve yaşlılara yönelik kamusal hizmetlerin yetersizliğinden, bu isteğinden vazgeçmek zorunda kalmaktadır. Gerçekte bu kamusal hizmetlerin yerine getirilmesi yerel yönetimlerin sorumluluğunda bulunmaktadır. Ancak yerel yönetimlerin yasal düzenlemelere göre sunmak zorunda olduğu bu hizmetler ulaşılabilirlik ve etkinlik açısından yeterli olmaktan uzaktır. Belediyeler genellikle bu hizmetleri “yerel bir kamusal hizmet” olarak değil, “personel destek hizmeti” olarak sunmaktadırlar.

Çocuk, hasta, yaşlı bakımlarına yönelik ücretsiz aşılar ve ücretsiz muayeneler gibi kamusal sağlık hizmetleri ile ücretsiz ya da düşük ücretli okul öncesi eğitim hizmetleri özellikle mahallelerde görülmesi gereken hizmetlerdir. Bu tür hizmet ağlarının oluşturularak belediyelerin bu konuda etkin rol üstlenmesi, kadınların istihdama katılmasını sağlayıcı ve onlarla birlikte bakımından sorumlu tutulduğları kişilerin de yaşam kalitesini yükseltici en önemli unsurlardan biri olacaktır.

Yeni yasal düzenlemelerle; yerel yönetimlerin görevleri olarak belirlenen bu hizmetlerin yapılması için zorunluluk getirilmemesi, ancak imkan tanınması bu konuda alınacak kararlarda kadın örgütlerinin yerel yönetimlerden istekte bulunması ve işbirliği önermesini gerekli kılacaktır. Diğer taraftan kadınların yaşamlarını kolaylaştıracak bu tür hizmetlerin verileceği yerler, aynı zamanda bina ve arsa gereksinmesi anlamına gelmektedir. Yasal düzenlemeler, sivil toplum örgütleri eliyle ya da işbirliği içinde yapılacak hizmetler için gerekli olabilecek bina ve arsa gereksinmesini de yerel yönetimlerin karşılamasına imkan vermektedir.

İlgili maddeler:

5393/Md.14.(b) bendi “Okul öncesi eğitim kurumları açabilir;... sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir

5216/Md. 7 (Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları)

“[Büyükşehir Belediyeleri]

(v) bendi - Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak.

[İlçe ve ilk kademe belediyeleri]

(d) bendi – (...) yaşlılar, özürllüer, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı[na] ilişkin hizmetler yapmak.”

5302/Md. 6 (İl özel idaresinin görev ve sorumlulukları)

(a) bendi,

“Sağlık, ... sosyal hizmet ve yardımlar, ... çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde, (...) yapmakla görevli ve yetkilidir.”

5393/Md. 15 (Belediyenin yetkileri ve imtiyazları) (h) bendi;

“Mahalli müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye sınırları ve mücavir alanlar içerisinde taşınmaz malları almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynı hak tesis etmek.”

Aynı madde, sondan dördüncü paragraf;

“İl sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000’i geçen belediyeler, meclis kararıyla; turizm, sağlık, sanayi ve ticaret yatırımlarının ve eğitim kurumlarının su, termal su, kanalizasyon, doğalgaz, yol ve aydınlatma gibi altyapı çalışmalarını faiz almaksızın on yıla kadar geri ödemeli veya ücretsiz olarak yapabilir veya yaptırabilir, bunun karşılığında yapılan tesislere ortak olabilir; sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere İçişleri Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla arsa tahsis edebilir.”

5393/Md. 18 (Meclisin görev ve yetkileri) (e) bendi;

“Taşınmaz mal alımına, satımına, takasına, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması halinde tahsisinin kaldırılmasına; üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi otuz yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynı hak tesisine karar vermek.”

YEREL YÖNETİMLER KADINLARIN ŞİDDETTEN KORUNMASINDA SORUMLUDUR!

1580 sayılı eski Belediye Kanunu’nun 15/48. maddesinde, belediyelerin görevleri arasında “kimsesiz kadın ve çocukları koruma” da sayılmıştı. Danıştay 6’ncı dairesinin bir kararıyla (1998/2219) “kadın sosyal dayanışma merkezi kurmak Belediye Yasası’nda belediyelerin görevleri arasında sayılmamışsa da gelişen ve gelişen koşullar doğrultusunda kentin gereksinimleri gözönünde bulundurulduğunda, belediyelerce de kadın sosyal dayanışma merkezi kurulabileceği ve bu amaçla kamulaştırma yapılabileceği” hükme bağlanmıştı.

Ne var ki, ancak 90’lı yıllardan başlayarak kadın sivil toplum örgütlerinin konuyu sorun olarak dile getirmeleri sonucunda, kadınların gerek kent içinde gerekse aile içinde şiddete karşı korunmasına

ilişkin olarak; yerel yönetimlerle kadın örgütleri işbirliğinde sığınma evleri ve merkezi yönetimin konuyla ilgili kurumu olan SHÇEK bünyesinde kadın konukevleri açılması gerçekleşmiştir.

Gönüllü kadın örgütleri ve yerel yönetim işbirliğine dayanan girişimlerde belli sınırlılıklar, engeller ve sorunlar yaşanmış, yerel yöneticilerin konuyla ilgili sorumluluk ve ilgileri çoğunlukla güçsüz ve geçici olmuştur. Yerel yönetimlerle kadın örgütleri arasındaki ilişkinin süreklilik kazanamaması ve söz konusu etkinlik alanlarının yerel yönetim kurumsal gündemine “vazgeçilemez bir alan” olarak yerleşmemesi nedeniyle bu uygulamalar çoğunlukla dar çerçeveli ve kısa süreli kalmıştır.

SHÇEK uygulamalarının, yeterli olmaktan uzak olmakla birlikte, yeni yasal düzenlemelerle yerel örgüt ve yetkilerinin tümüyle İl Özel İdarelerine devredilmesi durumunda, konuyu ülke genelinde bütünsel olarak görüp çözüm üretme olanağı azalacak; bu durumda yerel kadın örgütleriyle yerel yönetimlerin konuyla ilgili işbirliğinin önemi daha da artacaktır.

Yeni belediye yasasıyla getirilen hükmün büyükşehir belediyeleri ve nüfusu 50.000 den fazla olan belediyeler için açık bir yasal sorumluluk tanımı yapmış olması önemlidir. Söz konusu madde hükmüne dayanılarak, SHÇEK ve konuda uzmanlaşmış kadın örgütlerinin katılımıyla tüzük ve yönetmelik düzenlenmesi yapılması gerekmektedir.

Ayrıca yeni düzenlemedeki “sosyal hizmet ve yardım” ifadelerinin aile içi şiddete karşı koruma önlemleri çerçevesinde yorumlanması olanaklıdır. Bu bağlamda Toplum Merkezleri, Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezleri uygulamaları, özellikle kadına yönelik şiddet konusunda kadın örgütleriyle yerel yönetimler arasında işbirliği için uygun ortam oluşturmaktadır.

İlgili madde:

5393/Md 14. (a) bendi

...“Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyeler kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar”
“Acil yardım,kurtarma ve ambulans,...sosyal hizmet ve yardım... hizmetlerini yapar, yaptırır”

KADINLARIN İSTEDİKLERİ HER YERE KOLAYCA ULAŞABİLMELERİ, HER YERDE GÜVENLE DOLAŞABİLMELERİ İÇİN...

Ülkemizde kadınların otomobil sahipliği ve kullanımı oranları çok düşüktür. Kadınlar, ağırlıklı olarak, toplu taşıma araçlarını kullanarak ve / ya da yaya olarak kent-içi yolculuk yapmaktadırlar. Dolayısıyla toplu taşımacılığa ve yayalağa ilişkin düzenlemelerin niteliği, kadınların mekansal ve toplumsal hareketliliğini belirleyen unsurlardan biridir.

Yerel yönetimler kadınlar için yaya olarak ulaşımı kolaylaştıracak çevre düzenlemeleri, otobüs saatleri ayarlamaları, özel otobüslerde de kullanılan tek tip kart uygulamaları vb kolaylıklar getirebilir.

Kadınların mekansal ve toplumsal hareketliliklerini sınırlandıran en önemli etmenlerden biri de yollar, caddeler ve parklar da dahil olmak üzere kentin kamusal mekanlarını, özellikle belli bir saat-ten (hava karardıktan) sonra kullanamamalarıdır. Bu, mekanın adil ve eşitlikçi kullanılabilirdiği düşüncesini zedelediği gibi, kadınların bedensel ve ruhsal bütünlüklerini de tehdit altında bırakmaktadır. Belediyelerin suçların önlenmesi ve kentsel güvenliğin sağlanması konularında yetkilerinin çok sınırlı olduğu bilinmektedir. Fakat, mevcut düzenlemeler (özellikle zabıta hizmetleri ile açık alan düzenlemeleri, aydınlatmaları) çerçevesinde dahi bu konuda özel bir duyarlılığın geliştirilmesi ve gösterilmesi olanaklıdır.

Ayrıca yeni yasalarla getirilen düzenlemeler, kadınların ulaşım, dolaşım ve güvenlikle ilgili olarak belirtilen özgül konuları dikkate alarak değerlendirilmeli, özellikle yerel yönetimlerin yürüttüğü hizmetler özelleştirilirken yapılacak alt-düzenlemelerin yanı sıra imtiyaz, kiraya verme, hizmet satın alma uygulamalarında da kadınları güçlendirici önlemler yer almalıdır.

İlgili maddeler:

5393/Md. 15 (Belediyenin yetkileri ve imtiyazları), (f) ve (p) bentleri ve sondan 5inci paragraf;

“(f) Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek.

(p) Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.

5393 /Md. 51 (Zabitanın görev ve yetkileri);

“Belediye zabıtası, beldede esenlik, huzur, sağlık ve düzenin sağlanmasıyla görevli olup bu amaçla, belediye meclisi tarafından alınan ve belediye zabıtası tarafından yerine getirilmesi gereken emir ve yasaklarla bunlara uymayanlar hakkında mevzuatta öngörülen ceza ve diğer yaptırımları uygular. Görevini yaparken zabıtaya karşı gelenler, kolluk kuvvetlerine karşı gelenler gibi cezalandırılır.

5216 / Md. 7 (Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları), (f), (g), (k) ve (p) bentleri;

“Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

(...)

(f) Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve

uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.

(g) Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak, kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak...

(...)

(k) Büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu veya işlettiği alanlarda zabıta hizmetlerini yerine getirmek.

(...)

(p) Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek, büyükşehir sınırları içindeki kara ve denizde taksi ve servis araçları dahil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek.”

5216 /Md. 9 (Ulaşım hizmetleri);

“Büyükşehir içindeki kara, deniz, su, göl ve demiryolu üzerinde her türlü taşımacılık hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla, büyükşehir belediye başkanı ya da görevlendirdiği kişinin başkanlığında, yönetmelikle belirlenecek kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin katılacağı ulaşım koordinasyon merkezi kurulur. Büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediye başkanları kendi belediyesini ilgilendiren konuların görüşülmesinde koordinasyon merkezlerine üye olarak katılırlar. Ulaşım koordinasyon merkezi toplantılarına ayrıca gündemdeki konularla ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının (oda üst kuruluşu bulunan yerlerde üst kuruluşun) temsilcileri de davet edilerek görüşleri alınır. Bu Kanun ile büyükşehir belediyesine verilen trafik hizmet-

lerini plânlama, koordinasyon ve güzergâh belirlemesi ile taksi, dolmuş ve servis araçlarının durak ve araç park yerleri ile sayısının tespitine ilişkin yetkiler ile büyükşehir sınırları dahilinde il trafik komisyonunun yetkileri ulaşım koordinasyon merkezi tarafından kullanılır.

Ulaşım koordinasyon merkezi kararları, büyükşehir belediye başkanının onayı ile yürürlüğe girer.

Ulaşım koordinasyon merkezi tarafından toplu taşıma ile ilgili alınan kararlar, belediyeler ve bütün kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilgililer için bağlayıcıdır.

Koordinasyon merkezinin çalışma esas ve usulleri ile bu kurullara katılacak kamu kurum ve kuruluş temsilcileri, İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.”

KADINLARIN “KONUT VE TAŞINMAZ HAKLARI”NA GELİNCE...

Türkiye’de kadınlar taşınmazların ancak %9’una sahiptir. Oysa herkesin konut edinme hakkı Anayasal güvenceye bağlanmıştır. Yerel yönetimlerin bu konudaki yükümlülükleri yeni yasada açıkça belirtilmiştir. Yerel yönetimlerin bu çerçevede tahsis edeceği arsa ve yapacağı konutlarda seçenek, çeşitlilik ve erişilebilirliği artırması, sosyal ve ekonomik olanakları kısıtlı olan kadınların haklarını pazar mekanizmasına bırakmayarak kadınlar için belli oranda arsa ve konut ayırması, bunun önceden belirlenmiş bir ‘**kadının konut edinme hakkı kotası**’ kapsamında yapılması mümkündür.

İlgili madde;

5393 /Md. 69 (Arsa ve konut üretimi)

“Belediye; düzenli kentleşmeyi sağlamak, beldenin konut, sanayi ve ticaret alanı ihtiyacını karşılamak amacıyla belediye ve mücavir alan sınırları içinde, özel kanunlarına göre korunması gerekli yerler ile tarım arazileri hariç imarlı ve alt yapı arsalar üretmek; konut, toplu konut yapmak, satmak,

kiralamak ve bu amaçlarla arazi satın almak, kamulaştırma yapmak, bu arsaları trampa etmek, bu konuda ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ve bankalarla iş birliği yapmak ve gerektiğinde onlarla ortak projeler gerçekleştirmek yetkisine sahiptir.

Belediye, bu amaçla bütçesinden gerekli parayı ayırmak suretiyle işletme tesis edebilir.

Arsalar hariç üretilen konut ve işyerlerinin satışı 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine tâbi değildir. O belediye ve mücavir alan sınırları içinde kendisine, eşine veya onsekiz yaşından küçük çocuklarına ait konutu olmayan dar gelirli kişiler ile afete maruz kalanlara, sanayi bölgelerinden nakledeceklerine ve üyelerinin tamamı bu durumda olan kooperatiflere, bedeli 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümlerine göre oluşturulan takdir komisyonu tarafından belirlenecek tardan aşağı olmamak üzere arsa tahsisi yapılabilir. Durumları 775 sayılı Gecekondu Kanununun 25 inci maddesine uyan kimselere de bu maddeye göre arsa ve konut sağlanabilir. Bu fıkranın uygulama esasları, İçişleri Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından müştereken hazırlanacak çerçeve yönetmeliğe uygun olarak belediye meclisleri tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.”

YEREL KADIN ÖRGÜTLERİNİN YEREL MECLİSLERİ İZLEMESİ, YEREL İHTİSAS KOMİSYONLARINA KATILMASI

Ülkemizde gönüllü kadın örgütlenmeleri önemli bir yaygınlığa erişmiştir. Yerel düzeydeki bu gönüllü örgütler önemli işlevleri yerine getirmektedir. Bunlar; mesleki beceri kazandırma etkinlikleri, okuma yazma kursları, hane-içi şiddetle ilgili danışmanlık ve yönlendirme, kültürel etkinlikler gibi kadınlara yönelik hizmet açığını kapatmaya çalışan kadınları güçlendirici çalışmalardır. Kadınların yaşamları, sorunları ve gereksinimleriyle ilgili önemli bir bilgi ve deneyim birikimine sahiptirler. Ancak, kadın örgütleriyle yerel yö-

netimler arasındaki ilişkiler, hem hizmet sunumunda işbirliği anlamında, hem de bu örgütlerin birikimlerine başvurmak anlamında, ender olarak güçlü ve sürekli olabilmektedir.

Yerel yönetimlerin, kadın kuruluşlarıyla sistematik bir ilişki ve iletişim geliştirmesinin bir yolu da ilgili kadın örgütlerinin yerel meclis toplantılarını sürekli olarak izlemesi, yerel ihtisas komisyonlarına katılması olmalıdır. Bu, yerel yönetimlerin seçilmiş organlarında temsil oranı son derece düşük olan kadınların, söz konusu temsil yapısı daha eşitlikçi bir niteliğe ulaşana değin, kadınların sorunlarını ve gereksinimlerini yerel meclislere taşımasında yarar sağlayacak; bir başka deyişle, eksik temsili kısmen telafi edecek bir işlev de görebilecektir (bkz **EK: 2, EK:3**).

İlgili maddeler:

5393 /Md. 20 (Meclis toplantısı), 3üncü ve 4üncü paragraflar;

“... Toplantının yeri ve zamanı mutata usullerle belde halkına duyurulur.

Meclis toplantıları halka açıktır.”

5216 /Md. 20 (Meclis toplantısı), son paragraf;

“... toplantının yeri ve zamanı mutata usullerle belde halkına duyurulur.”

5302 /Md. 12 (Meclis toplantısı), 2inci ve 3üncü paragraflar;

“... toplantının yeri ve zamanı mutata usullerle halka duyurulur.

İl genel meclisinin toplantıları açıktır.”

5393 /Md. 21 (Gündem) 1inci paragraf;

“... gündem, ... çeşitli yöntemlerle halka duyurulur.”

5302 /Md. 13 (Gündem) 1inci paragraf;

“... Gündem, çeşitli yollarla da halka duyurulur.”

5393 /Md. 23 (Meclis Kararlarının Kesinleşmesi), son paragraf;

“Kesinleşen meclis kararlarının özetleri yedi gün içinde uygun araçlarla halka duyurulur.”

5302 /Md. 15 (Meclis Kararlarının Kesinleşmesi), son paragraf;

“Kesinleşen il genel meclisi karar özetleri toplantıyı izleyen en geç yedi gün içinde çeşitli araçlarla halka duyurulur.”

5393 /Md. 24 (İhtisas komisyonları) 5, 6 ve 7inci paragraflar;

“Mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir. Komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabilir. Komisyon raporları alenîdir, çeşitli yollarla halka duyurulur ve isteyenlere meclis tarafından maliyetlerini aşmamak üzere belirlenecek bedel karşılığında verilir.”

5216 /Md. 15 (İhtisas komisyonları),3 ve 5inci paragraflar;-

“Komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabilir. Gündemdeki konularla ilgili olmak üzere; kurum temsilcileri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversitelerin ilgili bölümlerinin, sendikalar (oda üst kuruluşu bulunan yerlerde üst kuruluşun, sendika konfederasyonunun bulunduğu yerde konfederasyonun) ve uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile davet edilen uzman kişiler, oy hakkı olmaksızın ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir.

Komisyon raporları alenîdir, çeşitli yollarla halka duyurulur ve isteyenlere büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenecek maliyet bedeli karşılığında verilir.”

5302 /Md. 16 (İhtisas komisyonları) 4, 6 ve 7nci paragraflar;

“Kaymakamlar ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ve

ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversite ve sendikalar ile gündemdeki konularla ilgili köy ve mahalle muhtarları ile sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir.

Komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabilir. Komisyon raporları alenîdir, çeşitli yollarla halka duyurulur ve isteyenlere il genel meclisi tarafından belirlenecek bedel karşılığında verilir.”

YEREL KADIN ÖRGÜTLERİNİN STRATEJİK PLANLARA GÖRÜŞ VERMESİ

Stratejik plan; kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ve kaynak dağılımlarını içeren plan olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda; bir politikalar, programlar, projeler ve uygulamalar bütünüdür. Yerel yönetimler stratejik plan yoluyla kaynaklarını en verimli şekilde ve belli öncelikler çerçevesinde hizmet alanlarına yönlendirerek, belde yaşayan bütün hemşehrilerin üzerinde anlaştığı ortak geleceğe ulaşabilirler. Stratejik planın hazırlanma ve uygulama sürecinde kadın örgütleri de yerleşmenin geleceğine ve kadınlara yönelik yerel hizmetlerin önceliklerine ilişkin olarak görüş bildirebilirler. **“Cinsiyete duyarlı stratejik plan”** ve **“cinsiyete duyarlı bütçe”** yapılmasını sağlayabilirler.

İlgili maddeler:

5393 /Md. 41 (Stratejik plan ve performans planı);
“Belediye başkanı, mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plânı ve programı ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yıl başından önce de yıllık performans programı hazırlayıp belediye meclisine sunar.

Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer.

Nüfusu 50.000’in altında olan belediyelerde stratejik plân yapılması zorunlu değildir.

Stratejik plân ve performans programı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve belediye meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir.”

5302 /Md. 31 (Stratejik plan ve performans planı);

“Vali, mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plân ve programları ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yıl başından önce de yıllık performans plânı hazırlayıp il genel meclisine sunar. Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve il genel meclisinde kabul edildikten sonra yürürlüğe girer. Stratejik plân ve performans plânı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve il genel meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir.”

YEREL KADIN ÖRGÜTLERİNİN KENT KONSEYLERİNE KATILMASI, KADIN MECLİSLERİNİ KURMASI

“Kent konseyleri”nin yasaya girmeden önce de, bazı yerel yönetimlerde belediye başkanı ya da valinin inisiyatifiyle oluşturulduğu bilinmektedir. Bu oluşumlar, yerel yönetimlere orada yaşayanların katılımını sağlamakta bir yerel demokrasi ve katılım modeli sunmaktadır. 1997’den bu yana İçişleri Bakanlığının desteklediği bir UNDP projesi olan “**Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi**” projesi kapsamında 60 dolayında yerel yönetimle sürdürülmekte olan çalışmalar sonucunda, bu yerleşmelerde, kent konseyleri ve bazı kent konseylerinin bünyesinde de “**kadın meclisleri**”, “**kadın komisyonları**” ya da “**kadın platformları**” kurulmuştur.

Çalışmaların önemli başarılar elde ettiği yerleşimlerde, yerel kadın örgütlerinin katılımının önemli bir rol oynadığı bilinmektedir.

Yeni yasal düzenlemede, İçişleri Bakanlığı’nın, kent konseylerinin çalışma esas ve usullerini belirleyen bir yönetmelik hazırlayacağı belirtilmektedir. Bu yönetmelikte yerel kadın örgütlerinin kent konseylerine katılımları desteklenmeli, örgütlerin kent konseyindeki rolü açıkça belirlenmeli, alınan kararların yerel meclislerde değerlendirilmesi yanında meclis kararlarına yansımaları yasal bir güvenceye kavuşturulmalı, **kent konseyinde yer alan kadın örgütleri ile yerel meclisler arasında sürekli bir iletişim sağlanmalıdır.**

İlgili madde:

5393 /Md. 76 (Kent Konseyi);

“Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.

Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usûl ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.”

KADIN HEMŞEHRİLERİN VE YEREL KADIN ÖRGÜTLERİNİN YEREL HİZMETLERE GÖNÜLLÜ KATILMASI

Yerel hizmetlere gönüllü katılım, yeni yasal düzenlemelerde her düzeyde (il, büyükşehir belediyesi, belediye) yer almaktadır. Gönüllü katılımın kuralları İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenmiştir(bkz EK:1). Yönetmelikle, yerel yönetimler bünyesinde bu çalışmalarla ilgili bir birim görevlendirilmektedir.

Yeni oluşum, gönüllü olarak katılınabilecek yerel hizmetlerin hedef grubu kapsamında; yaşlılar, özürlüler, yoksullar, kadın ve çocuklar gibi yerel hizmetlerden en az yararlanan grupları belirlerken, **bu grupların yasal haklarını bir anlamda kamu hizmeti olmaktan çıkarıp gönüllülerin (bireysel ya da örgütlü) inisiyatifine bırakma tehlikesini taşımaktadır.**

Hedef gruba yönelik; eğitim, kültür, sağlık ve sosyal hizmetleri, kütüphane, tiyatro, sinema gibi kültür hizmetleri, bilişim, meslek edindirme kursları, kreş gibi eğitim hizmetleri, park, bahçe, kent estetiği, çevre düzenlemeleri ile katı atık gibi çevre kirlenmesinin önlenmesine yönelik hizmetleri, başıboş ve sahipsiz hayvanlara yönelik hizmetleri, trafik, itfaiye, arama-kurtarma gibi denetim ve acil yardım hizmetleri, tüm yaş gruplarını içine alan her türlü spor hizmetleri, tarihi, kültürel mirasın ve tabiat varlıklarının yaşatılarak korunması hizmetleri olarak geniş bir kapsam belirlemekte, birer kamusal hizmet olan yerel hizmetlerin tümünde gönüllü katılıma olanak vermektedir. Yerel hizmetlere katılım yerel yönetimler ile sivil örgütler arasında imzalanacak bir protokol çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

Kadın sivil toplum örgütlerinin yerel hizmetlere katılımında, gönüllü katılacakları hizmetlere ilişkin olarak yerel yönetimlerden istekte bulunmaları gerekmektedir.

Yerel kamusal hizmetlerin tümüyle gönüllülük esasıyla yürütüleceğini varsaymak yerine, bunu, yerel yönetim-sivil toplum örgütü işbirliğine açık bir yönetim anlayışı olarak algılamak doğrudur.

İlgili maddeler:

5393 / Md. 77 (Belediye hizmetlerine gönüllü katılım);

“Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özörlöölere, yoksul ve düşöünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği arttırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.

Gönüllöölölerin nitelikleri ve çalıştırılmalarına ilişkin usöl ve esaslar İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.”

5302 / Md. 65 (İl özel idaresi hizmetlerine gönüllü katılım);

“İl özel idaresi; sağlık, eğitim, spor, çevre, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özörlöölere, yoksul ve düşöünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında ilde dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği arttırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.

Gönüllöölölerin nitelikleri ve çalıştırılmalarına ilişkin usöl ve esaslar İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir

ÖRGÖTSEL YAPIDA DÖZENLEME OLANAKLARI: KADINDAN SORUMLU BİRİMLER, CİNSİYET EŞİTLİğİ KOMİSYONLARI VE DANIŞMANLARI...

Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde üzerinde durulan önemli konulardan biri de kadın-erkek eşitliğidir. Avrupa ölkelerinin çoğunda yerel yönetimlerde eşitlik büroları bulunmaktadır. Yerel yönetimlerde yasal düzenlemeyle eşitlik bürolarının oluşturulması konusu kadın sivil toplum örgütlerince çeşitli platformlarda yıllardır dile getirilmektedir. Güncel durumdaysa, bazı belediyelerde mevcut bir birimin diğer görevleri yanında kadın sorunlarıyla da ilgili olduğu bilinmektedir.

Yerel yönetimler bünyesinde özel olarak kadın-erkek eşitliği politikalarına, yerel hizmetlerin kadınların gereksinme ve sorunları dikkate alınarak gözden geçirilmesine hizmet edecek bir birim bulunmamaktadır. Ancak yasal bir zorunluluk olmamakla birlikte yeni yasaların yerel yönetimlerin teşkilatlanmasına ilişkin bazı maddeleri, yerel meclislerden karar alınması durumunda bu tür “**eşitlik birimleri**”nin oluşturulabilmesi, belirtilen nitelikte uzmanların görevlendirilebilmesine olanak tanımaktadır.

Ayrıca, yine zorunluluk olmasa da yasaların ihtisas komisyonları kurulmasına ilişkin maddeleri çerçevesinde, belediye ve il özel idaresi meclislerinde oluşturulan uzmanlık komisyonları arasında, “**kadın için destek politikaları komisyonu**” ya da “**cinsler arası eşitlik komisyonu**” adı altında konuyla ilgili bir “izleme - değerlendirme - politika üretme” komisyonu pekala oluşturulabilir. Benzeri bir biçimde; büyükşehir belediye başkanının danışmanları arasında, konuyla ilgili bir uzmanın “**kadın için destek politikalarından ve cinsler arası eşitlikten sorumlu başkan danışmanı**” olarak görevlendirilmesi, belediye başkanlarının görev başında bulunmadıkları zamanlarda kendilerine vekalet etmek üzere meclis üyeleri arasından görevlendirecekleri **başkan vekillerini kadın meclis üyeleri arasından seçmeleri**, cinsler arası eşitliğin sağlanmasına yardımcı olacaktır.

İlgili maddeler:

5393 /Md. 48 (Belediye teşkilatı), 2inci paragraf;

“Beldenin nüfusu, fizikî ve coğrafî yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak, norm kadro ilke ve standartlarına uygun olarak gerektiğinde sağlık, itfaiye, imar, insan kaynakları, hukuk işleri ve ihtiyaca göre diğer birimler oluşturulabilir. Bu birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi belediye meclisinin kararıyla olur.”

5216 BBK. Md. 21 (Büyükşehir belediyesi teşkilâtı);

“Büyükşehir belediyesi teşkilâtı; norm kadro esaslarına uygun olarak genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşur.

Birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi büyükşehir belediyesi meclisinin kararı ile olur.”

5302 İÖK. Md. 35 (İl özel idaresi teşkilatı) İinci paragraf;

“İl özel idaresi teşkilatı; genel sekreterlik, malî işler, sağlık, tarım, imar, insan kaynakları, hukuk işleri birimlerinden oluşur. İlin nüfusu, fiziki ve coğrafî yapısı, ekonomik, sosyal, kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak norm kadro sistemine ve ihtiyaca göre oluşturulacak diğer birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi il genel meclisinin kararıyla olur. Bu birimler büyükşehir belediyesi olan illerde daire başkanlığı ve müdürlük, diğer illerde müdürlük şeklinde kurulur.”

:

5393 BK. Md 24. (İhtisas komisyonları) 1 ve 2nci paragraflar;

“Belediye meclisi, üyeleri arasından en az üç en fazla beş kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilir. Komisyonların bir yılı geçmemek üzere ne kadar süre için kurulacağı aynı meclis kararında belirtilir.

İhtisas komisyonları, her siyasî parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşturulur. İl ve ilçe belediyeleri ile

nüfusu 10.000'in üzerindeki belediyelerde plân ve bütçe ile imar komisyonlarının kurulması zorunludur.”

5216 BBK. Md 15. (İhtisas komisyonları) 1 ve 2nci paragraflar;

“Büyükşehir belediye meclisi, her dönem başı toplantısında, üyeleri arasından seçilecek en az beş, en çok dokuz kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilir.

İhtisas komisyonları, her siyasî parti grubunun ve bağımsız üyelerin büyükşehir belediye meclisindeki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşur. İmar ve bayındırlık komisyonu, çevre ve sağlık komisyonu, plân ve bütçe komisyonu, eğitim, kültür, gençlik ve spor komisyonu ile ulaşım komisyonunun kurulması zorunludur.”

5302 İÖK. Md. 16 (İhtisas komisyonları) 1 ve 2nci paragraflar;

“İl genel meclisi, her dönem başı toplantısında, üyeleri arasından seçilecek en az üç, en çok beş kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilir. (...)

(...) İhtisas komisyonları, her siyasî parti grubunun ve bağımsız üyelerin büyükşehir belediye meclisindeki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşturulur.

Eğitim, kültür ve sosyal hizmetler komisyonu, imar ve bayındırlık komisyonu, çevre ve sağlık komisyonu ile plân ve bütçe komisyonu kurulması zorunludur.”

5216 BBK. Md 20 (Danışmanlar), ilk paragraf;

“Nüfusu ikimilyonu aşan büyükşehir belediyelerinde on, diğer büyükşehir belediyelerinde beşi geçmemek üzere başkan danışmanı görevlendirilebilir”

.5393 BK. Md 40 (Başkan vekili)

“Belediye Başkanı izin hastalık veya başka bir sebeple görev başında bulunmadığı hallerde, bu süre içinde kendisine vekalet etmek üzere, belediye meclisi üyeleri arasından birini başkan vekili olarak görevlendirir.

Başkan vekili, başkan yetkilerine sahiptir.”

EKLER

EK:1

Yönetmelik

İçişleri Bakanlığından:

İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı; il özel idaresi ve belediye hizmetlerinin yürütülmesinde hemşehrilerin gönüllü katılımına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik; sağlık, eğitim, spor, çevre, park, trafik, itfaiye, kütüphane, kültür, turizm ve sosyal hizmetlerle; yaşlılara, kadınlara, gençlere, çocuklara, özürlülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlere gönüllü katılıma ilişkin hususları kapsar.

Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik; 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 65 inci ve 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 77 inci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen;

Gönüllü: Bilgi, beceri ve yeteneğini, her türlü ortak çalışma, imkan ve zamanını ortaya koyarak çalışma alanı konusunda maddi bir kazanç beklemezsizin yerel yönetim hizmetlerine katılan gerçek ve tüzel kişiler ile bünyesindeki gönüllüleri bu hizmetlerde görevlendirecek kamu kuruluşlarını,

İlgili birim: İl özel idaresinde veya belediyede gönüllülerin çalışma konusunu, alanını, sayısını, kayıtlarını ve benzeri hizmetleri yürüten birimi ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Çalışma Alanları, Usûl ve Esasları

Çalışma alanları

Madde 5 — İl özel idaresi veya belediye görev ve sorumluluklarına bağlı olarak yetki alanlarında;

a) Özürlülere, çocuklara, kadınlara, gençlere, yaşlılara, yoksullara, kimsesizlere ve düşkünlere yönelik eğitim, kültür, sağlık ve sosyal hizmetleri,

b) Kütüphane, tiyatro, sinema gibi kültür hizmetleri,

c) Bilişim, meslek edindirme kursları, kreş gibi eğitim hizmetleri,

d) Park, bahçe, kent estetiği, çevre düzenlemeleri ile katı atık gibi çevre kirlenmesinin önlenmesine yönelik hizmetleri,

e) Başboş ve sahipsiz hayvanlara yönelik hizmetleri,

f) Trafik, itfaiye, arama-kurtarma gibi denetim ve acil yardım hizmetleri,

g) Tüm yaş gruplarını içine alan her türlü spor hizmetleri,

h) Tarihi, kültürel mirasın ve tabiat varlıklarının yaşatılarak korunması hizmetleri

yapmak üzere gönüllü çalıştırabilir.

Çalışma usul ve esasları

Madde 6 — Çalışma alanlarına ilişkin detayları ilgili il özel idaresi veya belediyece tespit edilmek şartı ile;

a) Gönüllüler çalışacakları alanları belirtmek sureti ile ilgili il özel idaresi ve belediyeye müracaat ederler. Müracaatları uygun bulunanlar, ilgili birimin gözetim ve bilgisi dahilinde sorumluluk alanlarında taraflarca belirlenecek usûl ve esaslar çerçevesinde çalışırlar.

b) Gönüllülerin, çalışma süreleri içinde çalışma alanlarına gidiş ve gelişleri ilgili il özel idaresi ve belediyece sağlanabilir.

c) Belirlenen usul ve esaslara aykırı davranışlarda bulunulması halinde gönüllülük ilişkisi sona erer, verilen kimlik kartları geri alınır.

d) İl özel idaresi ve belediye, gönüllülere faaliyet alanına göre, gerekli kıyafet, araç, gereç, mekan sağlayabilir ve eleman

tahsis edebilir.

e) Gönüllünün çalışacağı alan kent konseyinin oluşturduğu çalışma alanları içinde ise, bu çalışma kent konseyi çalışmaları ile birlikte değerlendirilir.

f) Faaliyetlerin bitiminde gönüllülere teşekkür belgesi verilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gönüllülerde Aranacak Özellikler, Ortak Çalışma ve Kimlik Kartları

Gönüllülerde aranacak özellikler

Madde 7 — Gönüllülerde aşağıdaki özellikler aranır.

a) Reşit olması veya reşit olmayanlardan en az oniki yaşını bitiren küçükler yasal temsilcisinin iznini almış olması,

b) Tüzel kişiler için yetkili organlarından karar alınmış olması,

c) Sivil toplum kuruluşları için ilgili konuda faaliyette bulunuyor olması,

d) Çalışma alanlarına bağlı olarak, gerektiğinde yetkili sağlık kuruluşlarından alınmış sağlık raporunun bulunması,

e) Yabancı uyruklu gönüllüler için ayrıca, 27/2/2003 tarihli ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmelikler ile bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla mahallin en büyük mülki amirine bildirilmiş olması,

gerekir.

Ortak çalışma ve işbirliği

Madde 8 — İl özel idaresi veya belediyeler, kendi özel kanunlarına uygun olarak aralarında yapacakları protokol çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, dernekler, vakıflar, meslek odaları ve diğer yerel yönetim birimleri ile ortak çalışma ve işbirliği yapabilir.

Çalışma alanları ve esasları ile ilgili hususlar, 5 ve 6 ncı maddeler çerçevesinde il özel idaresinin veya belediyenin ilgili birimleri ile ortak çalışma ve işbirliği yapılan kurum ve kuruluşlar arasında belirlenir.

Kimlik kartları

Madde 9 — Gönüllülere, EK I'de şekil ve şartları belirlenmiş ve ilgili yerel yönetim birimlerince onaylanmış resimli Gönüllü Kimlik Kartları verilir.

Kimlik kartlarında gönüllünün adı, soyadı, çalışma alanı, kan grubu, T.C. Kimlik Numarası ve görev yaptığı yerel yönetimin ismi gibi bilgiler yer alır.

Kimlik kartlarını vali, belediye başkanı veya yetki verilmesi halinde ilgili birim amiri imzalar.

Bilgilerde değişiklik oldukça keyfiyet, kimlik kartlarına işlenir. Gönüllüler çalışma sürelerince kimlik kartlarını üzerlerinde bulundururlar. Gönüllü katkısı sona erenlerin kimlik kartları veren makamca geri alınır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM **Çeşitli ve Son Hükümler**

Sorumluluk

Madde 10 — Gönüllülerin katılımı ile yapılan hizmetlerden doğan sorumluluk, ilgili il özel idaresi ve belediye aittir. Bu sorumluluğun kapsamı ile ilgili detaylar il özel idaresi ve belediye ile gönüllüler arasında yapılacak protokol çerçevesinde düzenlenir.

Protokol kapsamındaki çalışma alanları ile ilgili gerekli tedbirler, ilgili il özel idaresi ve belediye tarafından alınır.

Gönüllülerin uyumu ve eğitimi

Madde 11 — Gönüllüler gerekli görülen alanlarda detayları il özel idaresince veya belediyece belirlenecek uyum veya yeterlik eğitimine tabi tutulurlar.

Sekreteryahizmetleri

Madde 12 — Gönüllüler tarafından yapılacak hizmetleri planlayıp sonuçlarını takip etmek, eğitimlerini yürütmek ve gerekli kayıtları tutmak üzere bir birim oluşturulur veya ilgili birimlerden birine görev verilir.

Yönerge

Madde 13 — İl özel idaresi ve belediye bu Yönetmeliğe aykırı olmamak kaydıyla uygulama yönergesi çıkarabilir.

Yürürlük

Madde 14 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 15 — Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

EK:2

Yönetmelik

İçişleri Bakanlığından:

Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliği

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı; belediye meclisinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik belediye meclisinin, meclis başkanlık divanının, meclis ihtisas ve denetim komisyonlarının çalışma usul ve esaslarını kapsar.

Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik, 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 19 uncu maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 — Yönetmelikte geçen;
Kanun: 5393 sayılı Belediye Kanunu,
Meclis: Belediye meclisini,
Encümen: Belediye encümenini,
Başkan: Belediye meclisi başkanını,
Başkanlık divanı: Meclis başkanı, meclis birinci ve ikinci başkan vekilleri ile katip üyeleri,
Komisyon: İhtisas komisyonlarını ve denetim komisyonunu,
Dönem: Belediye meclisinin 1 Ocak ile 31 Aralık tarihleri arasında kapsayan bir yıllık çalışma süresini,
Toplantı: Meclisin bir ay içinde yaptığı birleşimlerin tamamını,
Birleşim: Meclisin bir gün içinde yaptığı oturumların tamamını,
Oturum: Bir birleşimin ara ile bölünen kısımlardan her birini,
Salt çoğunluk: Belli sayının yarısından az olmayan çoğunluğu,
Nisbî çoğunluk: Aynı yöndeki oyların, diğer oy topluluklarından fazla olması durumunu,

Nitelikli çoğunluk: Kanunun belli durumlarda aradığı üçte iki veya dörtte üç gibi belirli bir çoğunluğu,

Oybirliği: Meclis toplantısında bütün oyların aynı yönde olması durumunu,

Oyçokluğu: Meclis toplantısında oyların aynı yönde olması durumunu

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Toplantı Usul ve Esasları

Meclisin ilk toplantısı

Madde 5 — Meclis, mahalli idareler seçim sonuçlarının ilânını takip eden beşinci gün belediye başkanının başkanlığında kendiliğinden toplanır. Başkan tarafından meclisin en genç iki üyesi geçici kâtip olarak davet olunur. Başkanlıkça yoklama yapılarak salt çoğunluğun mevcut olduğu tespit edildikten sonra meclis, birinci ve ikinci başkan vekillerini, en az iki kâtip üyeyi seçer. Kâtip üyeler seçildikten sonra en genç iki üye yerlerini seçilmiş kâtip üyelere bırakırlar.

Ayrıca, bu toplantıda encümene üye seçimi, il ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000 in üzerindeki belediyelerde plân ve bütçe komisyonuna, imar ve bayındırlık komisyonuna ve diğer komisyonlara gerekirse üye seçimi yapılır.

Meclis toplantıları

Madde 6 — Meclis toplantısı her ayın ilk haftası başlatılır ve ara verilmeden tamamlanır. Ancak ilk haftanın tamamının resmi tatile rastlaması halinde takip eden ilk çalışma günü toplantı günü olarak belirlenebilir. Resmi tatile rastlayan günlerde çalışmaya ara verilebilir.

Meclis, toplantıların haftanın hangi günü yapılacağını genel olarak belirleyebileceği gibi, her toplantının sonunda gelecek ay toplantısının hangi gün yapılacağını da kararlaştırabilir. Meclisin bu konuda karar almaması halinde toplantı günü başkan tarafından tayin edilir.

Büyükşehir belediye meclisi her ayın ikinci haftası toplanır. İlçe ve ilk kademe belediye meclisi toplantıları büyükşehir belediye meclisi toplantısından önce bitirilecek şekilde düzenlenir.

Meclis, başkanlık divanı, encümen ve denetim komisyonu

üyeliği seçiminin yapılacağı, faaliyet raporu, bütçe ve kesin hesabı ile belli bir ayda görüşülmesi zorunlu olan konuların görüşüleceği ayların dışında bir ay tatil kararı alabilir.

Toplantı süresi bütçenin görüşüldüğü toplantılarda yirmi, diğer toplantılarda beş günü aşamaz. Bu süreler uzatılamayacağı gibi olağanüstü toplantı da yapılamaz.

Görüşülecek konu bulunmadığı takdirde meclis gündemsiz olarak toplantıya çağırılır. Birleşim açıldıktan sonra üyeler tarafından da gündem konusu önerilmediği takdirde toplantı kapatılır. Bu gün için de meclis üyelerine huzur hakkı ödenir.

Toplantı yeri

Madde 7 — Meclis toplantıları meclis toplantı salonu olarak belirlenen yerde yapılır. Toplantının bu yer dışında yapılmasının zorunlu olduğu durumlarda, toplantı gününden en az üç gün önceden üyelere bildirilmek ve belediye sınırları içerisinde olmak kaydıyla başkanın belirlediği yerde toplantı yapılabilir. Bu şekildeki toplantının yeri ve zamanı gündemin duyurulmasındaki usullerle belde halkına duyurulur.

Toplantı gündemi ve duyurulması

Madde 8 — Gündem, belediye başkanı tarafından belirlenir ve toplantı günü de belirtilerek üyelere en az üç gün önceden bildirilir. Üç günün hesabında duyuru günü ile toplantı günü hesaba katılmaz. Meclis üyelerine bildirim, imza karşılığı gündemin teslimi, taahhütlü posta, telefon, faks, belediye web sitesinde yayımlama, elektronik posta gibi ispat edici yöntemlerden biri veya birkaçı kullanılarak yapılır. Telefonla bildirimde, bildirim hangi numaralı telefonla, ne zaman ve kimin tarafından yapıldığı hususunda bildirim yapan kişi tarafından imzalanmış bir belge düzenlenir.

Gündem, çeşitli yollarla halka da duyurulur. Bu duyuru, meclis toplantı salonunun girişine ve belediye ilân panosuna veya halkın yoğun olarak bulunduğu ve gelip geçtiği yerlere ilân asılarak; gazete, hoparlör, internet, radyo ve televizyon yayını gibi yöntemlerden biri veya birkaçı kullanılarak yapılır.

Meclis toplantılarının ilk gününde belediye başkanı ve üyeler de belediye ait işlerle ilgili konuların gündeme alınmasını önerebilir. Öneri, toplantıya katılanların salt çoğunluğunun kabulü ile gündeme alınır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Meclis Çalışmaları

Başkanlık divanı

Madde 9 — Meclise, belediye başkanı başkanlık eder. Belediye başkanının bulunmadığı durumlarda meclis birinci başkan vekili, onun da olmadığı durumda ikinci başkan vekili meclise başkanlık eder. Belediye başkanı toplantının herhangi bir safhasında da yerini meclis başkan vekiline bırakarak toplantıdan ayrılabilir. Ancak, yıllık faaliyet raporunun görüşüldüğü oturuma, meclis başkan vekili başkanlık yapar.

Meclis birinci ve ikinci başkan vekilinin de bulunmaması durumunda, varsa katip üyeler, yoksa en genç iki meclis üyesi tarafından imzalanmış tutanakla durum tespit edilerek toplantı yapılmaksızın meclis kapatılır.

Başkanlık divanında boşalma olması durumunda kalan süreyi tamamlamak üzere yenisi seçilir.

Toplantı ve karar yeter sayısı

Madde 10 — Meclis, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Ancak karar yeter sayısı üye tam sayısının dörtte birinden az olamaz. Belediye başkanı, meclis üye tam sayısına dâhildir. Oyların eşitliği halinde başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır.

Birleşime ilişkin karar tutanakları bir sonraki birleşimden önce üyelere dağıtılır.

Meclisin toplanması için gerekli çoğunluğun sağlanamaması veya görüşmeler sırasında başkan veya üyelere birinin talebi üzerine yapılacak yoklamada karar yeter sayısının bulunmadığının anlaşılması durumunda, meclis başkanı gün ve saatini tayin ederek en geç üç gün içinde toplanmak üzere meclisi tatil eder. Bu toplantının günü ve saati üyelere bildirilir ve gündemin duyurulmasındaki usullerle ilân edilir.

Gelecek toplantı, üye tam sayısının dörtte birinden az olmayan üye ile yapılabilir. Bu toplantıda da yeter sayı bulunamaz ise meclis tatil edilir ve o ay içinde başka bir toplantı çağrısı yapılmaz.

Toplantı ve karar yeter sayılarının hesabında kesirli sayılar tam sayıya yükseltilir.

Görüşmeler ve yönetim

Madde 11 — Başkanlık divanı yerini aldıktan sonra başkan

yoklama yaptırır; toplantı yeter sayısının olduğu anlaşıldığı takdirde birleşimi açar. Gündeme geçilmeden bir önceki birleşimde alınan kararlara ilişkin tutanakta maddi hata bulunması durumunda, hata meclis kararı ile düzeltilerek başkanlık divanınca imzalanır.

Başkan gündeme geçilmeden önce meclise sunulacak konular varsa bildirir, meclis başkanlığına hitaben verilmiş olan dilekçeleri kabul eder ve meclise sunar.

Üyelerin gündem dışı konuşma isteği yazılı olarak başkana bildirilir. Söz verip vermemek ve söz verildiğinde süresini ve zamanını belirlemek yetkisi başkana aittir.

Gündem konusunda ve usul hakkında leh ve aleyhte olmak üzere birer üyeye söz verilir. Yapılacak konuşmalar en fazla on dakika ile sınırlıdır.

Daha sonra gündem maddeleri sırası ile okunur ve görüşülür. Gündem sırasında değişiklik yapılmasına, başkan veya üyeler tarafından yapılan teklifler üzerine gündeme madde ilave edilmesine meclisçe karar verilir. Ancak ilçe ve ilk kademe belediye meclislerinden gelen kararlar ile belediyenin birimlerinden ve bağlı kuruluşlarından gelen talepler toplantı sırasında başkan tarafından gündeme eklenir.

Görüşmelerde konuşmak için önceden başkanlıktan söz istenir. İhtisas komisyonuna ve siyasi parti gruplarına söz almada öncelik tanınır. Siyasi parti gruplarına üye sayısı en çok olandan başlamak suretiyle; üyelere söz isteme sırasına göre söz verilir. Bütçe görüşmesinde komisyon raporu okunduktan sonra üyelere söz verilir.

Meclisteki konuşmalar başkana hitaben yapılır. Başkan her zaman söz hakkına sahiptir.

İhtisas komisyonları ve siyasi parti grupları adına yapılacak konuşmalar 20 şer dakika, üyelerin konuşmaları ise 10 dakika ile sınırlıdır. Bütçe ve program görüşmelerinde parti grupları için bu süreler iki kat olarak uygulanır. Meclis, bu sürelerin değiştirilmesine karar verebilir. Görüşmelerin yeterli olduğu meclisçe kabul edildiği takdirde başka üyeye söz verilmez.

Meclis toplantıları halka açıktır. Meclis başkanı veya üyelerden herhangi birinin gerekçeli teklifi üzerine kapalı oturum yapılmasına karar verilebilir. Kapalı oturumda başkan ve üyeler dışında gerektiğinde meclis kararıyla görevli bulundurulabilir.

Mecliste düzenin sağlanması

Madde 12 — Meclis başkanı, meclis çalışmalarında düzeni sağlamakla yükümlüdür. Meclis görüşmeleri sırasında söz alan üyenin konu dışına çıkması, kişiliğe dokunur söz söylemesi, diğer üyelerin hatibin sözünü kesmesi ve meclisin düzenini bozacak davranışta bulunması yasaktır. Buna aykırı davranan üyeler, başkan tarafından uyarılır, buna rağmen davranışlarında ısrar eden üye başkanın talimatıyla görevliler tarafından meclisten çıkarılır.

Meclis görüşmeleri sırasında sükûnetin bozulması durumunda başkan tarafından ilgililere ihtarda bulunulur. Görüşmelere devam edilemeyeceğinin anlaşılması halinde başkan oturuma ara verebileceği gibi görüşmeleri bir sonraki birleşime erteleyebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Oylama Usulleri ve Kararlar

Oylama usulleri

Madde 13 — Mecliste oylama usulleri gizli, işaretle ve açık oylama olmak üzere üç türdür. Üyeler oylarını bizzat kullanırlar. Ancak, gizli oy kullanmaya fiziki bakımdan engelli olanlar tayin edecekleri kişiler eliyle oy kullanabilirler.

a) Gizli oylama : Meclis üyelerinin oy pusulasına seçeceği kişi veya kişilerin adlarını ya da bir teklif hakkında kabul, çekimser veya ret yazıp, tanıtıcı hiçbir işaret koymadan sandığa atmasıdır.

Gizli oylamalarda kullanılacak oy pusulaları zarfla birlikte başkanlıkça mühürlü şekilde düzenlenir. Oylama bittikten sonra katip üyeler tarafından sandıktan çıkan zarflar sayılır ve üye sayısından fazla olmadığı tespit edildikten sonra açılır. Oy pusulaları sayıldıktan sonra, başkanlık divanı tarafından sonuç açıklanır. Oylarda eşitlik halinde oylama bir defa daha tekrarlanır; yine eşitlik olursa meclis başkanınca kuraya başvurulur. Kura çekimi, birbirinin aynı olan ve üzerinde adlar yazılı bulunan kağıtlar bir torbaya konularak meclis başkanı tarafından çekilmek suretiyle yapılır. Torbadan çekilen isim kazanmış olur.

Başkanlık divanı, encümen üyeliği ve denetim komisyonu üyeliği seçimleri gizli oylama ile yapılır. Meclis kararı ile başka konularda da gizli oylama yapılabilir.

b) İşaretle oylama: Meclis üyesinin elini yukarı kaldırarak veya ayağa kalkarak kabul, çekimser veya ret şeklinde oyunu

açıklamasıdır.

İşaretle oylamada oyları tespit etmek başkanlık divanına aittir. Çoğunluk olup olmadığı hususunda tereddüt olursa, bir defa daha oylama yapılır. Tereddüt giderilemediği takdirde ad okunmak suretiyle açık oylamaya başvurulur.

c) Açık oylama: Üzerinde üyelerin ad ve soyadları yazılı oy pusulalarının sandığa atılması veya varsa elektronik oylama mekanizmasının çalıştırılması ya da üyelerin adlarının okunması üzerine, adı okunan üyenin ayağa kalkarak kabul, çekimser veya ret demesi suretiyle yapılan oylamadır.

Sandık kullanılarak yapılan oylamada, sandık katip üyeler tarafından meclis önünde açılır. Oy pusulaları sayılır ve oy çeşitleri tutanağa ayrı ayrı geçirildikten sonra başkanlık divanı tarafından sonuç açıklanır.

İşaretle ve açık oylamalarda eşitlik olması halinde, başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır.

Mecliste görüşülen konuların kabul veya reddedilmesi

Madde 14 — Mecliste görüşülen konular; mahiyetine göre salt çoğunluk, nisbî çoğunluk, nitelikli çoğunluk, oyçokluğu veya oybirliği ile kabul veya reddedilir.

Mecliste bütçe ve kesin hesap tümüyle reddedilemez. Ancak, değişiklik yapılmak suretiyle kabul edilebilir.

Reddedilen bir konu meclisin aynı toplantısında yeniden gündeme alınıp görüşülmez.

Oturuma ara verilmesi ve birleşime son verilmesi

Madde 15 — Oturuma ara ve birleşime son verme yetkisi başkana aittir. Oturuma ara verilirken gelecek oturumun saati ile birleşime son verilirken gelecek birleşimin günü ve saati başkan tarafından üyelere duyurulur ve meclis salonunun uygun bir yerine asılır.

Tutanak düzenlenmesi ve kararların yazılması

Madde 16 — Meclis görüşmeleri katip üyeler veya divanın sorumluluğundaki görevlilerce tutanağa geçirilir ve başkanlık divanı tarafından imzalanır. Toplantılar, meclisin kararıyla sesli veya görüntülü cihazlarla da kaydedilebilir.

Kararlar, tutanaklara dayalı olarak yazılır, başkan ve katip üyelerce imzalanır. Meclis kararlarına her yıl birden başlamak üzere birbirini izleyen karar numarası verilir. Belediye başkanı tara-

fından geri gönderildiği için yeniden görüşülen kararlara yeniden karar numarası verilir. Kararlar, bir sonraki toplantıda üyelere dağıtılır. Ayrıca, kararların aslı bir dosyada muhafaza edilir.

Kapalı oturumlarda içeri görevli alınmamış ise tutanak ve kararlar katip üyeler tarafından yazılır.

Meclis kararlarının kesinleşmesi

Madde 17 — Belediye başkanı hukuka aykırı gördüğü meclis kararlarını büyükşehir belediyelerinde yedi, diğer belediyelerde beş gün içinde gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere meclise geri gönderebilir. Meclis üye tam sayısının salt çoğunluğuyla kararında ısrar ederse karar kesinleşir. Bu durumda meclis kararının kesinleşme tarihi, ikinci kararın tarihidir. Belediye başkanı belirtilen süreyi beklemezsizin meclis kararını mülki idare amirine gönderirse gönderme tarihinde, bu süre zarfında meclise göndermez ve herhangi bir işlem de yapmazsa geri gönderme süresinin sonunda karar kesinleşir.

Büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediye meclislerinin bütçe ve imarla ilgili olanlar dışındaki kararları dayanak belgeleriyle birlikte büyükşehir belediye başkanına gönderilir. Büyükşehir belediye başkanı hukuka aykırı gördüğü kararları, yedi gün içinde gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere iade edebilir. İlçe ve ilk kademe belediye meclisi, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla kararında ısrar ederse karar kesinleşir ve yedi gün içinde büyükşehir belediyesine gönderilir.

İlçe ve ilk kademe belediye meclisinin imara ilişkin kararları büyükşehir belediye meclisinde aynen veya değiştirilerek kabul edildikten sonra büyükşehir belediye meclisi kararları olarak kesinleşir.

İlçe ve ilk kademe belediye meclisinin bütçeye ilişkin kararları büyükşehir belediye meclisinde kabul edildikten sonra kesinleşir. Büyükşehir belediye meclisi ilçe ve ilk kademe belediye bütçelerinde 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda öngörülenlerin dışında değişiklik yapamaz.

Meclis kararlarının kesinleşmesi hususunda Kanunda öngörülen özel hükümler saklıdır.

Meclis kararlarının yürürlüğe girmesi

Madde 18 — Meclisin almış olduğu kararların tam metni, kararın kesinleştiği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde beledi-

ye başkanı tarafından il merkezi belediyeler ile merkez ilçeye bağlı olan belediyelerde valiye, ilçe merkezi ve ilçeye bağlı belediyelerde kaymakama gönderilir ve uygun araçlarla halka duyurulur. Vali veya kaymakama gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmez.

Meclis kararları iki suret olarak mülki idare amirliğine gönderilir. Büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediyelerinin imar ve bütçe dışında kalan meclis kararları büyükşehir belediye başkanına gönderilir.

Valilik, kaymakamlık ve büyükşehir belediye başkanlığınca, teslim alınan kararın son sayfasına, karar tarihi, teslim alındığı tarih ve kayıt numarası yazıldıktan sonra kararın bir sureti belediyeye iade edilir. Bu şekilde kayıtları tamamlanan karar teslim alan makam tarafından dosyasında saklanır. Bu kararları kaydetmek üzere ilgili idareler tarafından bir defter tutulur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Seçimler

Başkan vekilleri ve katip üyelerin seçimi

Madde 19 — Meclis, mahalli idareler seçiminden sonraki ilk toplantısında, üyeleri arasından ve gizli oyla meclis birinci ve ikinci başkan vekillerini, ikisi yedek olmak üzere en az dört kâtip üyeyi iki yıl görev yapmak üzere seçer. İki yıldan sonra seçilecek başkanlık divanı, yapılacak ilk mahalli idareler seçimlerine kadar görev yapar.

Meclis başkanlık divanı seçimi üç gün içinde tamamlanır. Başkanlık divanı seçimi bu süre içinde tamamlanmaz ise Kanunun 30 uncu maddesi uyarınca işlem yapılır.

Başkan vekilleri ve katip üye seçiminde fazladan isim yazılmış olması halinde oy pusulası geçersiz sayılır.

Başkanlık divanında boşalma olması durumunda, yapılacak ilk toplantının ilk birleşiminde, kalan süreyi tamamlamak üzere yenisi seçilir.

İki yılın hesabında başkanlık divanının seçildiği ay esas alınır ve ikinci yılın sonunda aynı ayda ikinci dönem başkanlık divanı seçimi yapılır. Meclis tatilde ise başkanlık divanı seçimi izleyen ayın toplantısında yapılır.

Encümene üye seçimi

Madde 20 — Meclis, mahalli idareler seçiminden sonra-

ki ilk toplantısında, üyeleri arasından gizli oyla Kanunda belirtilen sayıda encümen üyesini seçer. Seçilen bu üyeler gelecek yılın aynı ayına kadar görev yapar ve her yıl o ayda encümen seçimleri yenilenir. Süresi dolan üyeler yeniden seçilebilir.

Encümene üye seçimi nisbî çoğunluk ile yapılır. Seçimde oy pusulalarına seçilecek üye sayısından fazla isim yazılması halinde oy pusulası geçersiz sayılır. Oylarda eşitlik halinde ad çekmeye başvurulur.

Encümenin seçilmiş üyeliklerinde herhangi bir nedenle boşalma olması halinde, meclisin yapılacak ilk toplantısının ilk birleşiminde kalan süreyi tamamlamak üzere yenisi seçilir.

İhtisas komisyonlarının oluşumu

Madde 21 — Meclis, görev süresi bir yılı geçmemek üzere, nisbî çoğunlukla en az üç, en çok beş üyeden oluşan ihtisas komisyonları kurabilir. Büyükşehir belediyelerinde bu komisyonlar en az beş en çok dokuz üyeden oluşturulur. Meclis, komisyonlara üye seçiminden önce kurulacak komisyonu ve üye sayısını belirler. İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000 in üzerinde olan belediyelerde plan ve bütçe komisyonu ile imar komisyonunun kurulması zorunludur.

Komisyonlar, her siyasî parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşturulur. İhtisas komisyonlarına siyasi parti grupları aday gösterebileceği gibi, üyeler de o partiden aday olabilir. Birden fazla komisyonda görev almak mümkündür.

Komisyonların toplam üye sayısının meclis üye tam sayısından fazla olduğu durumlarda komisyona üye veremeyen siyasi partilerin üyeleri ile bağımsız üyeler meclis kararıyla komisyonlarda görev alabilirler.

Komisyon üyeliklerinde eksilme olduğu takdirde süreyi tamamlamak üzere yeni üye seçilir. Komisyon toplantılarına üst üste üç defa mazeretsiz olarak katılmayan üyenin üyeliği meclis kararı ile düşürülebilir.

İmar ve bütçeye ilişkin konular hakkında meclis tarafından karar alınmadan önce ilgili komisyonlarda görüşülmesi zorunludur.

İhtisas komisyonları toplantılarını, meclisin toplantı süresinde veya müteakip günlerde yapar. İmar ve bayındırlık komisyonu en fazla on iş günü, diğer komisyonlar ise beş iş günü toplanarak

kendisine havale edilen işleri sonuçlandırır ve raporunu meclise sunar. Rapor Kanunda öngörülen sürenin sonunda meclise sunulmadığı takdirde, konu meclis başkanı tarafından doğrudan gündeme alınır.

İhtisas komisyonları toplantılarına Kanunda belirtilen kişi, kurum ve kuruluşların katılımına ilişkin usul ve esaslar hakkında meclis önceden genel bir karar alabileceği gibi herhangi bir komisyon toplantısı için ayrıca bir karar da alabilir. Meclisin bir karar almadığı durumlarda komisyon uygun gördüğü takdirde katılım için gerekli tedbirleri alır.

Komisyonlar üyeleri arasından bir başkan ve bir başkan vekili seçer. İhtisas komisyonları üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Komisyonlar çalışmalarında uzman kişilerden de yararlanabilir.

Komisyon raporları alenîdir, çeşitli yollarla halka duyurulur ve isteyenlere belediye meclisi tarafından belirlenecek bedel karşılığında verilir.

Gerektiğinde bir konu meclis başkanınca birden fazla komisyona havale edilebilir.

Denetim komisyonunun oluşumu

Madde 22 — İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000'in üzerindeki belediyelerde, her yılın Ocak ayı toplantısında meclis, üyeleri arasından gizli oyla üye sayısı üçten az, beşten çok olmak üzere bir denetim komisyonu oluşturur.

Denetim komisyonu, her siyasî parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşur. Komisyona üye seçiminde ihtisas komisyonlarına üye seçimindeki usul ve esaslar uygulanır.

Denetim komisyonu kendi arasından bir başkan, bir başkan vekili seçer. Denetim komisyonu üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır.

Denetim komisyonu, belediye binası içinde belediye başkanını tarafından belirlenen yerde çalışır ve çalışmalarında uzman kişi ve kuruluşlardan yararlanabileceği gibi kamu kuruluşları personelinde de yararlanabilir. Komisyon tarafından istenen bilgi ve belgelerin iade edilmek üzere verilmesi zorunludur.

Komisyon, çalışmasını kırk beş işgünü içinde tamamlar ve buna ilişkin raporunu, Mart ayının sonuna kadar meclis başkanlığı-

na sunar. Başkan, Nisan ayı meclis toplantısında denetim raporunu okutmak suretiyle meclise bilgi verir.

Konusu suç teşkil eden hususlarla ilgili olarak meclis başkanlığı tarafından yetkili mercilere suç duyurusunda bulunulur.

Komisyonlarda çalıştırılacak uzman kişiler

Madde 23 — Denetim komisyonu çalışmalarında görevlendirilecek kişilerde aşağıdaki şartlar aranır:

a) Kamu kurum ve kuruluşlarından görevlendirilecek kişilerde; kamu kurum ve kuruluşlarında denetim elemanı veya en az beş yıl kurumlarının gelir, gider veya bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin yürütüldüğü birimde çalışıyor olması gerekir.

b) Kamu personeli dışındaki kişilerde; kamu kurum ve kuruluşlarının gelir, gider veya bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin yürütülmesinde en az beş yıl çalışmış olmak ya da maliye, muhasebe, işletme, iktisat, kamu yönetimi veya benzer alanlarda en az lisans düzeyinde eğitim almış ve denetim yapabilecek bilgi ve tecrübeye sahip olması gerekir.

Siyasi partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde teşkilatlarında halen görevli olan kişiler, denetim komisyonlarında uzman olarak görevlendirilemez.

ALTINCI BÖLÜM

Son Hükümler

Yürürlük

Madde 24 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 25 — Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

EK:3

Yönetmelik

İçişleri Bakanlığından:

İl Genel Meclisi Çalışma Yönetmeliği

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı; il genel meclisinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik il genel meclisinin, meclis başkanlık divanının, meclis ihtisas ve denetim komisyonlarının çalışma usul ve esaslarını kapsar.

Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik, 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun I I inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen;
Kanun: 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu,
Meclis: İl genel meclisini,
Encümen: İl encümenini,
Başkan: İl genel meclis başkanını,
Başkanlık divanı: Meclis başkanı, meclis birinci ve ikinci başkan vekillerini, kâtip üyeleri,
Komisyon: İhtisas komisyonlarını ve denetim komisyonunu,
Dönem: İl genel meclisinin I Ocak ile 31 Aralık tarihleri arasında kapsayan bir yıllık çalışma süresini,
Toplantı: Meclisin bir ay içinde yaptığı birleşimlerin tamamını,
Birleşim: Meclisin bir gün içinde yaptığı oturumların tamamını,
Oturum: Bir birleşimin ara ile bölünen kısımlarından her birini,

Salt çoğunluk: Belli sayının yarısından az olmayan çoğunluğu,
Nisbî çoğunluk: Aynı yöndeki oyların, diğer oy topluluklarından fazla olması durumunu,

Nitelikli çoğunluk: Kanunun belli durumlarda aradığı üçte iki veya dörtte üç gibi belirli bir çoğunluğu,

Oybirliği: Meclis toplantısında bütün oyların aynı yönde olması durumunu,

Oyçokluğu: Meclis toplantısında oyların aynı yönde olmaması durumunu

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Toplantı Usul ve Esasları

Meclisin ilk toplantısı

Madde 5 — Meclis, mahalli idareler seçim sonuçlarının ilânını izleyen beşinci gün en yaşlı üyenin başkanlığında kendiliğinden toplanır. Başkan en genç iki üyeyi geçici katip olarak davet eder. Başkanlıkça yoklama yapılarak salt çoğunluğun mevcut olduğu tespit edildikten sonra meclis, meclis başkanını seçer. Meclis başkanı seçildikten sonra en yaşlı üye yerini seçilen başkana bırakır. Seçilmiş başkanın başkanlığında, meclis birinci ve ikinci başkan vekili seçimi ile en az iki katip üyelerin seçimi yapılır. Katip üyeler seçildikten sonra en genç iki üye de yerlerini seçilmiş katip üyelere bırakır.

Ayrıca, bu toplantıda, encümen üye seçimi, eğitim, kültür ve sosyal hizmetler komisyonu, imar ve bayındırlık komisyonuna, çevre ve sağlık komisyonuna, plan ve bütçe komisyonuna ve diğer komisyonlara gerekirse üye seçimi yapılır.

Meclis toplantıları

Madde 6 — Meclis toplantısı her ayın ilk haftası başlar ve ara verilmeden tamamlanır. Ancak ilk haftanın tamamının resmi tatile rastlaması halinde takip eden ilk çalışma günü toplantı günü olarak belirlenebilir. Resmi tatile rastlayan günlerde çalışmaya ara verilebilir.

Meclis, toplantıların haftanın hangi günü yapılacağını genel olarak belirleyebileceği gibi, her toplantının sonunda gelecek ay toplantısının hangi gün yapılacağını da kararlaştırabilir. Meclisin bu konuda karar almaması halinde toplantı günü başkan tarafından tayin edilir.

Meclis, başkanlık divanı, encümen ve denetim komisyonu üyeliği seçiminin yapılacağı, faaliyet raporu, bütçe ve kesin hesabı ile belli bir ayda görüşülmesi zorunlu olan konuların görüşüleceği ayların dışında bir ay tatil kararı alabilir.

Toplantı süresi bütçenin görüşüldüğü toplantılarda yirmi, diğer toplantılarda beş günü aşamaz. Bu süreler uzatılamayacağı gibi olağanüstü toplantı da yapılamaz.

Görüşülecek konu bulunmadığı takdirde meclis gündemsiz olarak toplantıya çağırılır. Birleşim açıldıktan sonra vali tarafından gündeme alınması istenilen konu olmadığı ve üyeler tarafından da gündem konusu önerilmediği takdirde toplantı kapatılır. Bu gün için de meclis üyelerine huzur hakkı ödenir.

Özel idare teşkilatı ve ildeki kamu kurum ve kuruluşlarının birim amirleri gündemdeki konularla ilgili olarak meclis toplantılarına davet edilebilir ve bilgi alınabilir.

Toplantı yeri

Madde 7 — Meclis toplantıları meclis toplantı salonu olarak belirlenen yerde yapılır. Toplantının bu yer dışında yapılmasının zorunlu olduğu durumlarda, toplantı gününden en az üç gün önceden valiye ve üyelere bildirilmek kaydıyla başkanın belirlediği yerde toplantı yapılabilir. Bu şekildeki toplantının yeri ve zamanı gündemin duyurulmasındaki usullerle halka duyurulur.

Toplantı gündemi ve duyurulması

Madde 8 — Gündem, meclis başkanı tarafından belirlenir ve genel sekreterlik tarafından üyelere en az üç gün önceden bildirilir. Üç günün hesabında duyuru günü ile toplantı günü hesaba katılmaz. Meclis üyelerine bildirim, imza karşılığı gündemin teslimi, taahhütlü posta, telefon, faks, özel idare web sitesinde yayımlama, elektronik posta gibi ispat edici yöntemlerden biri veya birkaçı kullanılarak yapılır. Telefonla bildirimde, bildirim hangi numaralı telefonla, ne zaman ve kimin tarafından yapıldığı hususunda bildiri yapan kişi tarafından imzalanmış bir belge düzenlenir.

Meclis başkanının izinli, raporlu veya görevli olduğu durumlarda gündem birinci başkan vekili, o da bulunmadığı takdirde ikinci başkan vekili tarafından belirlenir.

Gündem, çeşitli yollarla halka da duyurulur. Bu duyuru, meclis toplantı salonunun girişine ve özel idare ilân panosuna veya halkın yoğun olarak bulunduğu ve gelip geçtiği yerlere ilân asarak;

gazete, hoparlör, internet, radyo ve televizyon yayını gibi yöntemlerden biri veya birkaçı kullanılarak yapılır.

Valinin önerdiği hususlar gündeme alınır. Vali, gündeme alınmasını istediği konuları yazılı olarak meclis başkanlığına bildirir. Meclis başkanı meclis toplantı halinde değilse ilk yapılacak meclis toplantısı gündemine ilave ederek üyelere duyurur. Meclis toplantı halinde ise o toplantı gündeminin son maddesi olarak görüşülür.

Meclis toplantıları sırasında üyeler de il özel idaresine ait işlerle ilgili konuların gündeme alınmasını önerebilir. Öneri, toplantıya katılanların salt çoğunluğunun kabulü ile gündeme alınır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Meclis Çalışmaları

Başkanlık divanı

Madde 9 — Meclise, meclis başkanı başkanlık eder. Meclis başkanının bulunmadığı durumlarda, meclise birinci başkan vekili, onun da bulunmadığı durumda ikinci başkan vekili başkanlık eder. Meclis başkanı toplantının herhangi bir safhasında da yerini meclis başkan vekiline bırakarak toplantıdan ayrılabilir.

Meclis birinci ve ikinci başkan vekilinin de bulunmaması durumunda, varsa katip üyeler, yoksa en genç iki meclis üyesi tarafından imzalanmış tutanakla durum tespit edilerek toplantı yapılmaksızın meclis kapatılır.

İl özel idaresinin imkanları çerçevesinde, başkanlık divanının çalışmalarına yardımcı olmak üzere araç, gereç ve yer tahsisi yapılır ve yeterli sayıda görevli bulundurulur.

Başkanlık divanında boşalma olması durumunda kalan süreyi tamamlamak üzere yenisi seçilir.

Toplantı ve karar yeter sayısı

Madde 10 — Meclis, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Ancak, karar yeter sayısı, üye tam sayısının dörtte birinden az olamaz. Oyların eşitliği halinde başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır.

Birleşime ilişkin karar tutanakları bir sonraki birleşimden önce üyelere dağıtılır.

Meclisin toplanması için gerekli çoğunluğun sağlanamaması veya görüşmeler sırasında başkan veya üyelere birinin talebi

üzerine yapılacak yoklamada karar yeter sayısının bulunmadığının anlaşılması durumunda, meclis başkanı gün ve saatini tayin ederek en geç üç gün içinde toplanmak üzere meclisi tatil eder. Bu toplantının günü ve saati üyelere bildirilir ve gündemin duyurulmasındaki usullerle ilân edilir.

Gelecek toplantı, üye tam sayısının dörtte birinden az olmayan üye ile yapılabilir. Bu toplantıda da yeter sayı bulunamaz ise meclis tatil edilir ve o ay içinde başka bir toplantı çağrısı yapılmaz.

Toplantı ve karar yeter sayılarının hesabında kesirli sayılar tam sayıya yükseltilir.

Görüşmeler ve yönetim

Madde 11 — Başkanlık divanı yerini aldıktan sonra başkan yoklama yaptırır, toplantı yeter sayısının olduğu anlaşıldığı takdirde birleşimi açar. Gündeme geçilmeden bir önceki birleşimde alınan kararlara ilişkin tutanakta maddi hata bulunması durumunda, hata meclis kararı ile düzeltilerek başkanlık divanınca imzalanır.

Başkan gündeme geçilmeden önce meclise sunulacak konular varsa bildirir, meclis başkanlığına hitaben verilmiş olan dilekçeleri kabul eder ve meclise sunar.

Üyelerin gündem dışı konuşma isteği yazılı olarak başkana bildirilir. Söz verip vermemek ve söz verildiğinde süresini ve zamanını belirlemek yetkisi başkana aittir.

Gündem konusunda ve usul hakkında leh ve aleyhte olmak üzere birer üyeye söz verilir. Yapılacak konuşmalar en fazla on dakika ile sınırlıdır.

Daha sonra gündem maddeleri sırası ile okunur ve görüşülür. Gündem sırasında değişiklik yapılmasına, başkan veya üyeler tarafından yapılan teklifler üzerine gündeme madde ilave edilmesine meclisçe karar verilir. Vali tarafından önerilen konular meclis başkanı tarafından gündeme eklenir.

Görüşmelerde konuşmak için önceden başkanlıktan söz istenir. İhtisas komisyonuna ve siyasi parti gruplarına söz almada öncelik tanınır. Siyasi parti gruplarına üye sayısı en çok olandan başlamak suretiyle; üyelere söz isteme sırasına göre söz verilir. Bütçe görüşmesinde komisyon raporu okunduktan sonra üyelere söz verilir.

Meclisteki konuşmalar başkana hitaben yapılır. Başkan her zaman söz hakkına sahiptir.

İhtisas komisyonları ve siyasi parti grupları adına yapılacak konuşmalar 20 şer dakika, üyelerin konuşmaları ise 10 dakika ile sınırlıdır. Bütçe ve program görüşmelerinde parti grupları için bu süreler iki kat olarak uygulanır. Meclis, bu sürelerin değiştirilmesine karar verebilir. Görüşmelerin yeterli olduğu meclisçe kabul edildiği takdirde başka üyeye söz verilmez.

Faaliyet raporu mart ayı toplantısında vali veya genel sekreter tarafından meclise sunulur.

Meclis toplantıları halka açıktır. Meclis başkanı veya üyelerden herhangi birinin gerekçeli teklifi üzerine kapalı oturum yapılmasına karar verilebilir. Kapalı oturumda başkan ve üyeler dışında gerektiğinde meclis kararıyla görevli bulundurulabilir.

Mecliste düzenin sağlanması

Madde 12 — Meclis başkanı, meclis çalışmalarında düzeni sağlamakla yükümlüdür. Meclis görüşmeleri sırasında söz alan üyenin konu dışına çıkması, kişiliğe dokunur söz söylemesi, diğer üyelerin hatibin sözünü kesmesi ve meclisin düzenini bozacak davranışta bulunması yasaktır. Buna aykırı davranan üyeler, başkan tarafından uyarılır, buna rağmen davranışlarında ısrar eden üye başkanın talimatıyla görevliler tarafından meclisten çıkarılır.

Meclis görüşmeleri sırasında sükûnetin bozulması durumunda başkan tarafından ilgililere ihtarda bulunulur. Görüşmelere devam edilemeyeceğinin anlaşılması halinde başkan oturuma ara verebileceği gibi görüşmeleri bir sonraki birleşime erteleyebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Oylama Usulleri ve Kararlar

Oylama usulleri

Madde 13 — Mecliste oylama usulleri gizli, işaretle ve açık oylama olmak üzere üç türdür. Üyeler oylarını bizzat kullanırlar. Ancak, gizli oy kullanmaya fiziki bakımdan engelli olanlar tayin edecekleri kişiler eliyle oy kullanabilirler.

a) Gizli oylama : Meclis üyelerinin oy pusulasına seçeceği kişi veya kişilerin adlarını ya da bir teklif hakkında, kabul, çekimser veya ret yazıp tanıtıcı hiçbir işaret koymadan sandığa atmasıdır.

Gizli oylamalarda kullanılacak oy pusulaları zarfla birlikte başkanlıkça mühürlü şekilde düzenlenir. Oylama bittikten sonra katip üyeler tarafından sandıktan çıkan zarflar sayılır ve üye sayı-

sından fazla olmadığı tespit edildikten sonra açılır. Oy pusulaları sayıldıktan sonra, başkanlık divanı tarafından sonuç açıklanır. Oylarda eşitlik halinde oylama bir defa daha tekrarlanır; yine eşitlik olursa meclis başkanınca kuraya başvurulur. Kura çekimi, birbirinin aynı olan ve üzerinde adlar yazılı bulunan kağıtlar bir torbaya konularak meclis başkanı tarafından çekilmek suretiyle yapılır. Torbadan çekilen isim kazanmış olur.

Başkanlık divanı, encümen üyeliği ve denetim komisyonu üyeliği seçimleri gizli oylama ile yapılır. Başka konularda da meclis kararı ile gizli oylama yapılabilir.

b) İşaretle oylama: Meclis üyesinin elini yukarı kaldırarak veya ayağa kalkarak kabul, çekimser veya ret şeklinde oyunu açıklamasıdır.

İşaretle oylamada oyları tespit etmek başkanlık divanına aittir. Çoğunluk olup olmadığı hususunda tereddüt olursa, bir defa daha oylama yapılır. Tereddüt giderilemediği takdirde ad okunmak suretiyle açık oylamaya başvurulur.

c) Açık oylama: Üzerinde üyelerin ad ve soyadları yazılı oy pusulalarının sandığa atılması veya varsa elektronik oylama mekanizmasının çalıştırılması ya da üyelerin adlarının okunması üzerine, adı okunan üyenin ayağa kalkarak kabul, çekimser veya ret demesi suretiyle yapılan oylamadır.

Sandık kullanılarak yapılan oylamada, sandık katip üyeler tarafından meclis önünde açılır. Oy pusulaları sayılır ve oy çeşitleri tutanağa ayrı ayrı geçirildikten sonra başkanlık divanı tarafından sonuç açıklanır.

İşaretle ve açık oylamalarda eşitlik olması halinde, başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır.

Mecliste görüşülen konuların kabul veya reddedilmesi

Madde 14 — Mecliste görüşülen konular; mahiyetine göre salt çoğunluk, nisbî çoğunluk, nitelikli çoğunluk, oyçokluğu veya oybirliği ile kabul ya da reddedilir.

Mecliste bütçe ve kesin hesap tümüyle reddedilemez. Ancak, değişiklik yapılmak suretiyle kabul edilebilir.

Reddedilen bir konu meclisin aynı toplantısında yeniden gündeme alınıp görüşülmez.

Oturuma ara verilmesi ve birleşime son verilmesi

Madde 15 — Oturuma ara ve birleşime son verme yetkisi

başkana aittir. Oturuma ara verilirken gelecek oturumun saati ile birleşime son verilirken gelecek birleşimin günü ve saati başkan tarafından üyelere duyurulur ve meclis salonunun uygun bir yerine asılır.

Tutanak düzenlenmesi ve kararların yazılması

Madde 16 — Meclis görüşmeleri katip üyeler veya divanın sorumluluğundaki görevlilerce tutanağa geçirilir ve başkanlık divanı tarafından imzalanır. Toplantılar, meclisin kararıyla sesli veya görüntülü cihazlarla da kaydedilebilir.

Kararlar, tutanaklara dayalı olarak yazılır, başkan ve katip üyelerce imzalanır. Meclis kararlarına her yıl birden başlamak üzere birbirini izleyen karar numarası verilir. Vali tarafından geri gönderildiği için yeniden görüşülen kararlara yeniden karar numarası verilir. Kararlar, bir sonraki toplantıda üyelere dağıtılır. Ayrıca, kararların aslı bir dosyada muhafaza edilir.

Kapalı oturumlarda içeri görevli alınmamış ise tutanak ve kararlar katip üyeler tarafından yazılır.

Meclis kararlarının kesinleşmesi ve yürürlüğe girmesi

Madde 17 — Meclis tarafından alınan kararların tam metni, başkan tarafından en geç beş gün içinde valiye gönderilir. Vali, hukuka aykırı gördüğü kararları, geliş tarihinden itibaren yedi gün içinde gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere meclise iade edebilir. Meclis, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla kararında ısrar ederse karar kesinleşir. Yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlar geri gönderme süresinin sonunda kesinleşir.

Valiye gönderilmeyen meclis kararları yürürlüğe girmez. Vali, yedi günden önce meclis kararını yeniden görüşülmek üzere meclise iade etmeyeceğini yazılı olarak bildirirse yedi günlük süre beklemeksizin karar yürürlüğe girer.

Başkan tarafından valiye gönderilen kararlar, valinin görevlendirdiği kişiye imza karşılığı teslim edilir. Teslim alınan kararın son sayfasına, karar tarihi, teslim alındığı tarih ve kayıt numarası yazıldıktan sonra kararın bir sureti iade edilir. Bu şekilde kayıtları tamamlanan karar genel sekreterlik tarafından dosyasında saklanır. Bu kararları kaydetmek üzere bir defter tutulur.

Kesinleşen meclis karar özetleri toplantıyı izleyen en geç yedi gün içinde gündemin duyurulmasındaki yöntemlerle halka duyurulur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Seçimler

Başkan, başkan vekilleri ve katip üyelerin seçimi

Madde 18 — Meclis mahalli idareler seçiminden sonraki ilk toplantısında, üyeleri arasından ve gizli oyla meclis başkanını, meclis birinci ve ikinci başkan vekillerini, ikisi yedek olmak üzere dört kâtip üyeyi iki yıl görev yapmak üzere seçer. İki yıldan sonra seçilecek başkanlık divanı, yapılacak ilk mahalli idareler seçimlerine kadar görev yapar.

Meclis başkanlık divanı seçimi üç gün içinde tamamlanır. Başkanlık divanı seçimi üç gün içinde tamamlanmaz ise Kanunun 22 nci maddesi uyarınca işlem yapılır.

Başkan vekilleri ve katip üye seçiminde fazladan isim yazılmış olması halinde oy pusulası geçersiz sayılır.

Başkanlık divanında boşalma olması durumunda, yapılacak ilk toplantının ilk birleşiminde, kalan süreyi tamamlamak üzere yenisi seçilir.

İki yılın hesabında başkanlık divanının seçildiği ay esas alınır ve ikinci yılın sonunda aynı ayda ikinci dönem başkanlık divanı seçimi yapılır. Meclis tatilde ise başkanlık divanı seçimi izleyen ayın toplantısında yapılır.

Encümene üye seçimi

Madde 19 — Meclis, mahalli idareler seçiminden sonraki ilk toplantısında, üyeleri arasından gizli oyla Kanunda belirtilen sayıda encümen üyesini seçer. Seçilen bu üyeler gelecek yılın aynı ayına kadar görev yapar ve her yıl o ayda encümen seçimleri yenilenir. Süresi dolan üyeler yeniden seçilebilir.

Encümene üye seçimi nisbî çoğunluk ile yapılır. Seçimde oy pusulalarına seçilecek üye sayısından fazla isim yazılması halinde oy pusulası geçersiz sayılır. Oylarda eşitlik halinde ad çekmeye başvurulur.

Encümenin seçilmiş üyeliklerinde herhangi bir nedenle boşalma olması halinde, meclisin yapılacak ilk toplantısının ilk birleşiminde kalan süreyi tamamlamak üzere yenisi seçilir.

İhtisas komisyonlarının oluşumu

Madde 20 — Meclis, bir yıl görev yapmak üzere, nisbî çoğunlukla en az üç, en çok beş üyeden oluşan ihtisas komisyonları kurabilir. Plan ve bütçe komisyonu ile imar ve bayındırlık komis-

yonu en çok yedi üyeden oluşur. Meclis, komisyonlara üye seçiminden önce kurulacak komisyonu ve üye sayısını belirler. Plan ve bütçe komisyonu, imar ve bayındırlık komisyonu, eğitim, kültür ve sosyal hizmetler komisyonu ile çevre ve sağlık komisyonunun kurulması zorunludur.

Komisyonlar, her siyasî parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşturulur. İhtisas komisyonlarına siyasî parti grupları aday gösterebileceği gibi, üyeler de o partiden aday olabilir. Birden fazla komisyonda görev almak mümkündür.

Komisyonların toplam üye sayısının meclis üye tam sayısından fazla olduğu durumlarda komisyona üye veremeyen siyasî partilerin üyeleri ile bağımsız üyeler meclis kararıyla komisyonda görev alabilirler.

Komisyon üyeliklerinde eksilme olduğu takdirde süreyi tamamlamak üzere yeni üye seçilir. Komisyon toplantılarına üst üste üç defa mazeretsiz olarak katılmayan üyenin üyeliği meclis kararı ile düşürülebilir.

İmar ve bütçeye ilişkin konular hakkında meclis tarafından karar alınmadan önce ilgili komisyonda görüşülmesi zorunludur.

İhtisas komisyonları toplantılarını, meclisin toplantı süresinde veya müteakip günlerde yapar. İmar ve bayındırlık komisyonu en fazla on iş günü, diğer komisyonlar ise beş iş günü toplanarak kendisine havale edilen işleri sonuçlandırır ve raporunu meclise sunar. Rapor Kanunda öngörülen sürenin sonunda meclise sunulmadığı takdirde, konu meclis başkanı tarafından doğrudan gündeme alınır.

İhtisas komisyonları toplantılarına Kanunda belirtilen kişi, kurum ve kuruluşların katılımına ilişkin usul ve esaslar hakkında meclis önceden genel bir karar alabileceği gibi herhangi bir komisyon toplantısı için ayrıca bir karar da alabilir. Meclisin bir karar almadığı durumlarda komisyon uygun görüldüğü takdirde katılım için gerekli tedbirleri alır.

Komisyonlar üyeleri arasından bir başkan ve bir başkan vekili seçer. İhtisas komisyonları üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Komisyonlar çalışmalarında uzman kişilerden de yararlanabilir.

Komisyon raporları alenîdir, çeşitli yollarla halka duyurulur

ve isteyenlere belediye meclisi tarafından belirlenecek bedel karşılığında verilir.

Gerektiğinde bir konu meclis başkanınca birden fazla komisyona havale edilebilir.

Denetim komisyonunun oluşumu

Madde 21 — Meclis, her yılın Ocak ayı toplantısında, üyeleri arasından gizli oyla üye sayısı üçten az, beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturur.

Denetim komisyonu, her siyasî parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşur. Komisyona üye seçiminde ihtisas komisyonlarına üye seçimindeki usul ve esaslar uygulanır.

Denetim komisyonu kendi arasından bir başkan, bir başkan vekili seçer. Denetim komisyonu üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır.

Denetim komisyonu, vali tarafından il özel idare binası içinde belirlenen yerde çalışır ve çalışmalarında uzman kişi ve kuruluşlardan yararlanabileceği gibi valinin onayıyla kamu kuruluşları personelinin de yararlanabilir. Komisyon tarafından istenen bilgi ve belgelerin iade edilmek üzere verilmesi zorunludur.

Komisyon, çalışmasını Şubat ayı sonuna kadar tamamlar ve raporunu, izleyen ayın on beşine kadar meclis başkanlığına sunar. Başkan, Nisan ayı meclis toplantısında denetim raporunu okutmak suretiyle meclisin bilgisine sunar.

Konusu suç teşkil eden hususlarla ilgili olarak meclis başkanlığı tarafından yetkili mercilere suç duyurusunda bulunulur.

Komisyonlarda çalıştırılacak uzman kişiler

Madde 22 — Denetim komisyonu çalışmalarında görevlendirilecek kişilerde aşağıdaki şartlar aranır:

a) Kamu kurum ve kuruluşlarından görevlendirilecek kişilerde; kamu kurum ve kuruluşlarında denetim elemanı veya en az beş yıl kurumlarının gelir, gider veya bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin yürütüldüğü birimde çalışıyor olması gerekir.

b) Kamu personeli dışındaki kişilerde; kamu kurum ve kuruluşlarının gelir, gider veya bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin yürütülmesinde en az beş yıl çalışmış olmak ya da maliye, muhasebe, işletme, iktisat, kamu yönetimi veya benzer alanlarda en az lisans düzeyinde eğitim almış ve denetim yapabilecek bilgi ve

tecrübeye sahip olması gerekir.

Siyasi partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde teşkilatlarında halen görevli olan kişiler, denetim komisyonlarında uzman olarak görevlendirilemez.

ALTINCI BÖLÜM

Geçici ve Son Hükümler

Geçici Madde 1 — Kanunun geçici 1 inci maddesi gereğince seçilen başkanlık divanının görev süresi seçildiği tarihten itibaren iki yıldır.

Yürürlük

Madde 23 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 24 — Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.